

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2023-2-032 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 25-40/961-557
Karar Tarihi : 23.10.2025

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Birol KÜLE
Üyeler : Hasan Hüseyin ÜNLÜ, Ayşe ERGEZEN, Rıdvan DURAN,
Ayşe USLU CEVLEK

B. RAPORTÖRLER : Ahmet SAĞDUYU, Elif TÜRLEK, Celal Umut CAN, Ömer
Burak ARTUKOĞLU, Muhammed Enes DOĞAN

C. İNCELENEN

TARAF

: - Duygu Havacılık Savunma Sanayi Ticaret AŞ
Temsilcileri: Av. Evrim KAŞLIOĞLU, Av. Hilal ÖZÇELİK, Av.
Hakan DEMİRKAN, Av. Mehmet Taha ÇOŞKUN
Caddebostan Mah. Bağdat Cad. Vezir Sok. Ünsal Apt. No:4 D:11
34728 Kadıköy/İstanbul

D. ŞİKÂyet EDEN : - Gizlilik talebi bulunan iki başvuru.

(1) **E. DOSYA KONUSU:** **Duygu Havacılık Savunma Sanayi Ticaret AŞ tarafından 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesinin ihlal edildiği iddiası.**

(2) **F. DOSYA EVRELERİ:** Rekabet Kurumu (Kurum) kayıtlarına 06.04.2023 tarih ve 37275 sayı ile intikal eden, gübre üreticisi (.....) tarafından yapılan ve gizlilik talebi bulunan başvuruda özetle;

- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı (Bakanlık)'nın, piyasaya gübre arz edebilmeleri için, gübre üreticilerine DNA¹ Bandrolü² almalarını zorunlu tuttuğu,
- Duygu Havacılık Savunma Sanayi Ticaret AŞ (DUYGU HAVACILIK)'nin DNA Bandrollerini üreten tek firma olduğu,
- Zorunlu DNA Bandrolü uygulamasının getirilmesinin nedeni, ilk zamanlarda yalnızca patlayıcı ve yanıcı gübrelerin takip edilmesiyle sonrasında uygulamanın kapsamının genişletilerek bütün gübre tiplerinin sisteme dâhil edildiği,
- DUYGU HAVACILIK'ın DNA Bandrollerinin fiyatlarını tek başına belirleyerek aşırı fiyat uyguladığı ve
- Başvuru sahibinin Bakanlıktan konu hakkında bilgi talebinde bulunduğu, başvurunun ekinde de yer verilen cevabi yazıda Bakanlığın fiyatları onaylama veya duyurma yükümlülüğünün bulunmadığının belirtildiği

¹ DNA (deoksiriboz nükleik asit), başlıca rolü bilgiyi uzun süre saklamak olan ve tüm organizmaların canlılık işlevleri ve biyolojik gelişmeleri için gerekli olan genetik talimatları taşıyan bir maddedir.

² DNA Bandrolü, gübre çuvalının dış yüzeyine yapıştırılan ve ilgili gübre çuvalının takip edilmesini sağlayan karekodur.

ifade edilerek konu hakkında işlem tesis etmesi talep edilmiştir.

- (3) İlgili başvuruya ilişkin olarak, DUYGU HAVACILIK'ın ürettiği DNA Bandrollerinin fiyatlarının Bakanlık veya başka bir kurum tarafından belirlenip belirlenmediği hususunda bilgi edinmek üzere 19.04.2023 tarihli ve 63131 sayılı yazı ile Bakanlıktan bilgi talebinde bulunulmuştur. Söz konusu bilgi talebine istinaden Bakanlık tarafından gönderilen cevabi yazı 03.05.2023 tarih ve 38279 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir. Bakanlık tarafından gönderilen cevabi yazıda özetle;

- “2017/17 sayılı Piyasaya Arz Edilen Gübrelerin İzlenmesine Yönelik Tebliğ” (2017/17 sayılı Tebliğ) kapsamında DUYGU HAVACILIK ile Bakanlık arasında 07.07.2017 tarihinde “DNA Barkod ile Gübre Takip Sistemi Kurulumu ve İşletilmesi Sözleşmesi (GTS Sözleşmesi)”nin imzalanarak Gübre Takip Sistemi (GTS)’nin³ uygulamasının 01.01.2018 tarihinde başlatıldığı; GTS Sözleşmesi’nin 5. maddesinde uygulama birim fiyatlarının, yıllık fiyat artış oranlarının ve fiyatların 2018 yılında Bakanlıkça, daha sonraki yıllarda ise yüklenici firma tarafından her yılın ocak ayında duyurulacağının hüküm altına alındığı,
- (.....)
- Bakanlığın GTS Sözleşmesi gereğince GTS uygulama birim fiyatlarını belirleme, onaylama ve duyurma gibi bir yükümlülüğünün bulunmadığı ve
- (.....)

ifade edilmiştir.

- (4) GTS ile ilgili gübre üreticisi (.....) tarafından yapılan ve gizlilik talebi bulunan bir diğer başvuru ise 25.04.2023 tarih ve 37983 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir. Söz konusu başvuruda özetle;

- DUYGU HAVACILIK'ın, gübre üreticisi olarak faaliyet gösteren başvuru sahibinin Nisan 2022’de ödemesini yaptığı DNA Bandrolleri için Eylül 2022’de fiyat farkı talep ettiği ve fark ödenmediği için DNA Bandrollerini başvuru sahibine göndermediği,
- DNA Bandrolü bulunmayan ürünlerin mevzuat gereğince “güvensiz ürün” kabul edilerek bu ürünlerin satışına izin verilmediği, bu nedenle başvuru sahibinin ürünlerini piyasaya süremediği ve maddi kayıp yaşadığı,
- Başvuru sahibinin, 2019 yılında DUYGU HAVACILIK'ın faturalara dipnot olarak yazdığı fiyat farkı, kur farkı vb. şartları kabul etmediğini DUYGU HAVACILIK’a daha önceden beyan etmiş olduğu,
- DUYGU HAVACILIK'ın her ambalaj tipi için farklı ebatta DNA Bandrolü üretilip bunları farklı fiyatlardan satarak aşırı kâr amacı güttüğü ve
- DUYGU HAVACILIK'ın bu eylemlerle yasal tekel hakkını kötüye kullanmasının 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (4054 sayılı Kanun)’un 6. maddesi uyarınca ihlal teşkil ettiği

ifade edilerek Kurum nezdinde konuya ilişkin işlem tesis edilmesi talep edilmiştir.

³ GTS, üretilerek veya ithal edilerek piyasaya arz edilen gübrelerin son kullanıcıya kadar takibinin sağlanmasına yönelik olarak kullanılan bir sistemdir. Sisteme ilişkin detaylı açıklamalara kararın ilerleyen bölümlerinde yer verilecektir.

(5) Yukarıda bahsedilen şikâyetlerde yer alan iddialar hakkında sektör paydaşlarından (.....) ile 17.05.2023 tarihinde bir görüşme gerçekleştirilmiştir. İlgili görüşmede (.....) tarafından;

- Türkiye’de gübre üretiminde de kullanılan amonyum nitratın terör faaliyetlerinde kullanılan bombalarda tespit edilmesi üzerine piyasaya arz edilen gübrelerin üretiminden veya ithalatından son kullanıcıya kadar takibi amacıyla Bakanlık tarafından 2018 yılında GTS’ye geçildiği, bu amaçla kullanılacak DNA Barkodlarının⁴ ve DNA Bandrollerinin üretimi ve satışı için Bakanlık tarafından tek yüklenici firma olarak DUYGU HAVACILIK’ın belirlendiği,
- Başta sadece patlayıcı nitelikte olan amonyum nitrat içeren gübrelerin GTS’ye dâhil edilmesinin planlandığı, sonrasında sistemin kapsamının her tip gübreyi içerecek şekilde genişletildiği, patlayıcı özellikte olan gübrelerin “A” tipi gübreler şeklinde sınıflandırılarak üretilen ve sıvı azotlu gübrelerin de bu kategoriye dâhil edildiği, patlayıcı özellikte olmayan diğer gübrelerin ise “B” tipi gübre olarak sınıflandırıldığı,
- Bakanlık ve DUYGU HAVACILIK arasındaki GTS Sözleşmesi’nde yer alan hükümlerin GTS’ye dâhil olurken üreticilerle paylaşılmadığı, ayrıca GTS’ye dâhil olurken gübre üreticileri ile DUYGU HAVACILIK arasında ayrı bir sözleşmenin de imzalanmadığı,
- DUYGU HAVACILIK’ın A tipi ve B tipi gübreler ve bu kategoriler altında yer alan ambalaj büyüklükleri için ayrı ayrı DNA Bandrolü üreterek fiyatlandığı, gübre üreticilerinin DUYGU HAVACILIK’ın bu uygulama ile aşırı kâr amacı güttüğünü düşündüğü,
- 2023 yılı güncel DNA Bandrollerinin fiyatlarının A tipi gübreler için 25 kilogramlık ambalajlarda ton başına (.....), 40 kilogramlık ambalajlarda ton başına (.....); B tipi gübreler için ise 10 ila 50 kilogramlık ambalajlarda ton başına (.....), bir ila beş kilogramlık ambalajlarda ton başına (.....) olduğu, üreticilerin DUYGU HAVACILIK’ın güncel DNA Bandrollerinin fiyatlarını aşırı fiyat olarak değerlendirdiği,
- Gübre üretim maliyetleri içinde DNA Bandrollerinin payının yaklaşık %(.....)’lük bir orana tekabül ettiği ve DNA Bandrolü fiyatlarının gübre maliyetlerini belirgin bir şekilde artırdığı,
- DUYGU HAVACILIK’ın DNA Bandrollerinin fiyatlarına her yıl yaptığı zammı, 2022 yılının Ocak ayında gerçekleştirmediği ve bu süreçte kur ve fiyat farkından doğacak tüm haklarını korumak için “sözleşmeden doğan haklarımız saklı olmak üzere” gibi bir ifade ile ihtirazi kayıt koyarak fatura düzenlediği,
- 2022 yılının Eylül ayında DUYGU HAVACILIK’ın DNA Bandrollerinin fiyatlarını yükselttiği, sonrasında 2022 yılı içinde satışı ve ödemesi gerçekleştirilmiş tüm ürünler için alıcılardan geçmişe yönelik fiyat farkı talep ederek fark faturaları düzenlediği, fark faturalarını ödemeyen gübre üreticilerine DNA Bandrolü tedarik edilmediği, bu sebeple üreticilerin ürünlerini piyasaya arz edemediği ve bunun maddi zararlara sebep olduğu, bu sebeple birçok üreticinin ihtirazi kayıt koyarak fark faturalarını ödediği, DUYGU HAVACILIK’ın fark faturaları hakkında

⁴ DNA barkod, gübre içeriğine uygulanan DNA temelli işaretleyicidir.

dava açan üreticileri ürün tedarikini kesmekle tehdit ettiği, fark faturalarını ödemeyen bazı üreticilerinin GTS'ye erişiminin hâlihazırda kapalı olduğu ve

- DUYGU HAVACILIK tarafından, üreticilere fason üretim yaptıkları her bir firma için ayrı DNA Bandrolü alma şartının getirildiği ve GTS uygulanmaya başladığında sadece son tüketiciye arz edilen ürünlerin DNA Bandrolü uygulaması kapsamında olduğu, ancak sonraki dönemde üretim zincirinin her aşaması için uygulamanın zorunlu hâle getirildiği

ifade edilmiştir.

- (6) Yukarıda yer verilen iddialar hakkında hazırlanan 25.05.2023 tarihli ve 2023-2-032/İİ sayılı İlk İnceleme Raporu, Kurulun 01.06.2023 tarihli toplantısında görüşülmüş ve 23-25/474-M sayılı kararla DUYGU HAVACILIK hakkında, 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiği iddiasına yönelik olarak aynı Kanun'un 40. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.
- (7) Başkanlık Makamının 01.11.2023 tarihli ve 76140 sayılı görevlendirme onayı ile 06.11.2023 tarihinde başlatılan önaraştırma kapsamında, 06.11.2023 tarihinde DUYGU HAVACILIK'ta yerinde inceleme gerçekleştirilmiş ve yerinde inceleme ve bilgi isteme tutanağı tutulmuştur. Bilgi talebine istinaden DUYGU HAVACILIK tarafından gönderilen cevabi yazılar 13.11.2023 tarih ve 44631 sayı, 14.11.2023 tarih ve 44667 sayı, 21.11.2023 tarih ve 45080 sayı, 21.11.2023 tarih ve 45084 sayı, 23.11.2023 tarih ve 45193 sayı, 24.11.2023 tarih ve 45253 sayı, 27.11.2023 tarih ve 45314 sayı, 27.11.2023 tarih ve 45363 sayı, 29.11.2023 tarih ve 45448 sayı, 29.11.2023 tarih ve 45450 sayı, 29.11.2023 tarih ve 45449 sayı, 29.11.2023 tarih ve 45464 sayı ve 01.12.2023 tarih ve 45581 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.
- (8) Önaraştırma sürecinde, 25.04.2023 tarih ve 37983 sayı ile kayda giren gizlilik talepli başvurunun sahibi gübre üreticisi (....) ile 10.11.2023 tarihinde çevrim içi bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Söz konusu görüşmede şikâyetçi tarafından özetle;
 - 2022 yılında DUYGU HAVACILIK tarafından geçmişe yönelik fark faturalarının çıkarıldığı, kendileri tarafından bu faturalara itiraz edildiği ve faturaların geçerliliğini yitirdiği,
 - 2023 yılında DUYGU HAVACILIK tarafından tekrar geçmişe yönelik fark faturalarının çıkarıldığı, Mart ayında eksik ödeme nedeniyle kendilerine ürün gönderilmediği ve ödenen tutarın iade edildiği, borçlarını öğrenmek istediklerinde ise teşebbüs tarafından, yazılı beyan verilemeyeceğinin söylendiği ve
 - Yukarıda belirtilen durumlardan ötürü DNA Bandrolü olmadan ürün satışı yapıldığı

ifade edilmiştir.

- (9) Şikâyetçiden başvurusunda ve çevrim içi görüşmede bahsettiği hususlara ilişkin birtakım bilgiler ve belgeler talep edilmiştir. Söz konusu talebe istinaden, başvuru sahibi tarafından gönderilen cevabi yazı 23.11.2023 tarih ve 45194 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.
- (10) Önaraştırma sürecinde, sektör paydaşları ile dosya kapsamındaki iddialar ve GTS hakkında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 08.11.2023 tarihinde (....), 09.11.2023 tarihinde (....), 10.11.2023 tarihinde (....), 10.11.2023 tarihinde (....) ve 29.11.2023 tarihinde (....) yetkilileri ile çevrim içi görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte 23.11.2023 tarihli ve 77581 sayılı yazı ile Bakanlıktan bilgi talebinde

bulunulmuş, söz konusu bilgi talebine istinaden Bakanlık tarafından gönderilen cevabi yazı 30.11.2023 tarih ve 45513 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.

- (11) Başkanlık Makamının 01.11.2023 tarihli ve 76140 sayılı onayı ile 06.11.2023 tarihinde başlatılan önaraştırma sonucunda hazırlanan 01.12.2023 tarihli ve 2023-2-032/ÖA sayılı Önaraştırma Raporu, Kurulun 14.12.2023 tarihli toplantısında ele alınmış ve Kurulun 23-58/1143-Mİ sayılı kararı ile dosya konusunu oluşturan iddialar hakkında ek çalışma yapılmak üzere söz konusu önaraştırmanın Kurul gündeminde incelemeye alınmasına karar verilmiştir.
- (12) Ek çalışma kapsamında 08.01.2024 tarihinde saat 14.10'da, (....) yetkilisi (....) ile, 10.01.2024 tarihinde saat 14.00'te (....) yetkilisi (....) ile telefon görüşmesi gerçekleştirilmiş olup ilgili görüşmeler tutanak ile kayıt altına alınmıştır.
- (13) Ayrıca ek çalışma kapsamında, 07.02.2024 tarihli ve 83050 sayılı yazı, 12.02.2024 tarihli ve 83441 sayılı yazı ve 15.09.2025 tarihli ve 123778 sayılı yazı ile DUYGU HAVACILIK'tan bilgi ve belge talebinde bulunulmuştur. Söz konusu bilgi ve belge taleplerine istinaden, DUYGU HAVACILIK'tan gelen cevabi yazılar 28.02.2024 tarih ve 49159 sayı, 28.03.2024 tarih ve 50405 sayı ve 23.09.2025 tarih ve 73752 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.
- (14) Bu doğrultuda, yukarıda yer verilmiş olan başvurularda dile getirilen hususlara ilişkin hazırlanan 01.12.2023 tarihli, 2023-2-032/ÖA sayılı Önaraştırma Raporu ve 20.10.2025 tarihli, 2023-2-032/BN-01 sayılı Bilgi Notu görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (15) **G. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda, önaraştırma konusu iddialar ile ilgili olarak; Duygu Havacılık Savunma Sanayi Ticaret AŞ hakkında, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığı sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır.

H. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

H.1. DUYGU HAVACILIK Hakkında Bilgi

- (16) DUYGU HAVACILIK, 06.12.2001 tarihinde faaliyete başlamış olup yazılım, araştırma-geliştirme (AR-GE), havacılık ve savunma sanayi sektörlerinde faaliyet göstermektedir. (....) Teşebbüs ayrıca Bakanlık Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü (BÜGEM) ile 07.07.2017 tarihinde imzalanan GTS Sözleşmesi ile birlikte 01.01.2018 tarihinden itibaren yasal tekel olarak tüm gübre üreticilerine ve ithalatçılara GTS hizmetini sağlamaktadır. (....) Teşebbüsün 2024 yılı cirosu (....) ((....))'dir.
- (17) (....) tarafından kontrol edilen DUYGU HAVACILIK'ın hissedarlık ve yönetim kurulu yapılarına aşağıda yer verilmektedir.

Tablo 1- DUYGU HAVACILIK'ın Hissedarlık Yapısı

Hissedarlar	Hisse Oranı (%)
(....)	(....)
(....)	(....)
(....)	(....)
(....)	(....)
TOPLAM	100
Kaynak: Cevabi Yazı	

Tablo 2- DUYGU HAVACILIK'ın Yönetim Kurulu Yapısı

Adı Soyadı	Ünvanı
(....)	Yönetim Kurulu Başkanı
(....)	Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
(....)	Yönetim Kurulu Üyesi
(....)	Yönetim Kurulu Üyesi

25-40/961-557

Kaynak: Cevabi Yazı

(18) (.....)

Tablo 3- DUYGU HAVACILIK'la Aynı Ekonomik Bütünlükte Bulunan Şirketler ve Bu Şirketlerin Faaliyet Alanları

(.....)	(.....)
(.....)	(.....)
(.....)	(.....)
(.....)	(.....)
(.....)	(.....)
(.....)	(.....)
(.....)	(.....)
(.....)	(.....)
(.....)	(.....)

H.2. İlgili Pazar

H.2.1. Sektöre İlişkin Bilgi⁵

- (19) GTS hakkında genel bilgilere ve GTS uygulaması kapsamında iş akışının ne şekilde gerçekleştiğine yönelik bilgiler sunulmadan önce GTS'nin kurulma sürecinden bahsetmek faydalı olacaktır. Dolayısıyla bu bölümde öncelikle GTS'nin kurulma sebeplerine ve kurulma sürecine ilişkin bilgilere yer verilecek olup, daha sonra GTS hakkında genel bilgilere, GTS iş akışının ne şekilde gerçekleştiğine ve GTS'nin uygulanmaya başlanmasından itibaren geçen süreçte fiyatlamanın ne şekilde yapıldığına dair bilgilere yer verilecektir.

H.2.1.1 GTS'nin Kurulma Sebepleri ve Kurulma Süreci

- (20) Nitratlı gübreler (azotlu gübreler), tarımsal üretimin vazgeçilmez bir girdisi olmalarının yanında el yapımı patlayıcı (EYP) imalinde de kullanılmaktadır. Bu tip gübrelerin terör örgütlerince birçok bombalı eylemde kullanılmış olmasından sonra güvenlik birimleri ile Bakanlık arasında konuya ilişkin çalışmalar yürütülmüştür. Nitratlı gübrelerin EYP yapımında kullanımlarının engellenmesi amacıyla, Genelkurmay Başkanlığınca bu tip gübrelerin kontrol altına alınması talep edilmiştir.
- (21) (.....) tarihli toplantısında alınan kararla, Bölücü Faaliyetlere Yönelik Eylem Planına, "Patlayıcı Özellikli Gübrelerin Kontrolü" konulu 62 No.lu tedbir maddesi dâhil edilmiştir. İlgili tedbir maddesi ile birlikte, yüksek oranda azot (nitrat⁶) içeren kimyasal gübrelerin terör örgütleri tarafından EYP imalinde kullanılmasının engellenmesi hedeflenmiştir. Bu maksatla bu gübrelerin satışına yönelik denetimlerin artırılması, bu gübrelerin takibini sağlayacak tedbirlerin geliştirilmesi (örneğin, "ulusal marker"⁷ benzeri uygulamalara gidilmesi), nitrat içermeyen gübre üretiminin olabilirliğinin araştırılması ve ulaşılan sonuçlara göre gerekli hukuki düzenlemelerin yapılması planlanmıştır.

⁵ Bu bölümün hazırlanmasında 16.04.2020 tarihli, 20-20/266-127 sayılı Kurul kararından ve DUYGU HAVACILIK ile Bakanlıktan gelen cevabi yazılardan faydalanılmıştır.

⁶ Nitrat, bir azot ve üç oksijen atomundan oluşan ve kristal yapıda olan bir nitrik asit tuzu iyonudur.

⁷ Ulusal marker, ülkemizde tüketilecek akaryakıt rafineri çıkışında veya gümrük girişinde, sanayide yan ürün olarak ve diğer şekillerde üretilen akaryakıt ise ticari faaliyete konu edilmeden önce eklenen ve akaryakıtın özelliklerini bozmayacak nitelikte olan ileri teknoloji ürünü işaretleyici bir katkı maddesidir.

- (22) Söz konusu tedbir maddesine işlerlik kazandırmak maksadıyla koordinatör kurum olan T.C. Milli Savunma Bakanlığı tarafından nitrat azotu içeren ve EYP yapımında kullanılan nitratlı gübrelerin üretiminden veya ithalatından son kullanıcıya kadar takibinin yapılması istenmiştir. Bu amaçla hazırlanan 2008/3 sayılı Bakanlık genelgesi Mayıs 2008'de yürürlüğe girmiştir.
- (23) 62 No.lu tedbir maddesinde geçen amaçlar doğrultusunda, BÜGEM ile Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu ve Ulusal Metroloji Enstitüsü arasında "Nitrat İçeren Gübreler İçin DNA Tabanlı İşaretleyici Geliştirilmesi, Üretimi ve Uygulaması İçin Yapılabilirlik Çalışmasına Yönelik Proje" (Proje) Aralık 2009'da imzalanmıştır. Pilot proje Bolu ilinde gerçekleştirilmiş ve Temmuz 2011'de tamamlanmıştır. Proje ile nitrat içeren gübrelere DNA tabanlı işaretleyici konularak bu gübrelerin son kullanıcıya kadar takibinin yapılabilirliği test edilmiştir.
- (24) Bakanlık tarafından; ilgili projenin nitratlı gübrelerin çuval bazında takip edilmesini öngören Nitratlı Gübre Takip Sisteminin teknik açıdan uygulanabilir olduğu ancak sını, iktisadi, idari ve sosyolojik açıdan etkin anlamda uygulanmasında zorluk yaşanacağı, projenin en büyük etkisinin caydırıcılık olacağı, bununla birlikte en büyük riskinin de terörizmin tetiklenmesi olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla dünyanın hiçbir yerinde çuval bazında takip sisteminin olmadığı, uygulama tam ve mükemmel işlese de sorunun bir başlığının çözülmüş olacağı, uygulamanın tedarik zincirindeki diğer başlıklara da (depolama, yol ve tesis güvenliği) çözüm olmayacağı, nitratlı gübrelerdeki azot oranının %26 ile sınırlandırılmasının ve etkin bir bilgilendirmenin konuya daha etkin bir çözüm olacağı bildirilmiştir. Ancak amonyum nitrat gübresinin kireç içermemesi, kolay tedarik edilmesi, fiyatının uygunluğu, ülkenin kuru tarım şartlarında ideal bir gübre olması ve işaretlenmiş iki torbanın birbirine karışmış olması nedenleriyle proje devreye alınmamıştır. Ayrıca yatırım maliyetinin ve işletme maliyetinin de yüksek olması sebepleriyle projenin bu şekilde uygulanamayacağı değerlendirilmiştir.
- (25) Gübrelerin terör eylemlerinde kullanımının artmasıyla birlikte (.....) koordinasyonunda ilgili güvenlik birimlerinin de katılımı ile El Yapımı Patlayıcılarla Mücadele Kurulu (EYP Mücadele Kurulu) oluşturulmuştur. EYP Mücadele Kurulu terör olaylarına ilişkin bazı uygulamaları hayata geçirmiştir. Bu uygulamalardan bir tanesi de piyasaya arz edilen gübrelerin üreticiden/ithalatçıdan son kullanıcıya kadar takip edilmesini sağlayan bir sistemin kurulmasına yöneliktir.
- (26) T.C. Başbakanlık⁸ tarafından 2016 yılında hazırlanan "Birlik, Huzur ve Demokrasi Eylem Planı" kapsamında, 56 numaralı eylem ile "Nitratlı gübrelerin el yapımı patlayıcı olarak kullanılmasının önlenmesi için üretim/ithalat aşamasından son kullanıcıya kadar gübre satış süreçlerinin izlenmesi, etkin gübre kullanımı ve kayıt dışılığın önlenmesi amacıyla Gübre Takip Sistemi kurulması" görevi Bakanlığa verilmiştir. Bu amaçla 06.04.2017 tarihli ve 30030 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Piyasaya Arz Edilen Gübrelerin İzlenmesine Yönelik Tebliğ" (2017/17 sayılı Tebliğ) ile piyasaya arz edilen gübrelerin paketleme aşamasından son kullanıcıya kadar takibi, gübre bayilerine kamera sistemi kurulması, gübre ambalajlarına karekod uygulanması ve ambalaj içerisine işaretleyici etiket eklenmesi amaçlanmıştır.
- (27) 2017/17 sayılı Tebliğ ile yukarıda ayrıntılarına yer verilen güvenlik gerekçeleri haricinde; sahte, taklit ve tağşiş gübrelerin piyasada satılmasının engellenmesi, teknik düzenlemeye uygun olmayan gübrelerin piyasaya çıkışının engellenerek satın alınmış

⁸ 2018 yılında uygulanmaya başlanan Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi ile birlikte ülkemizde Başbakanlık müessesesi kaldırılmıştır.

olan gübreden beklenen faydanın sağlanması ve GTS'nin ilerleyen aşamalarında reçeteli gübre satışı ile çiftçi refahının, ülke ekonomisinin ve toprak sağlığının korunması hedeflenmiştir.

H.2.1.2. GTS Hakkında Genel Bilgiler

- (28) Yukarıda da bahsedildiği üzere 2017/17 sayılı Tebliğ, piyasaya arz edilen gübrelerin paketleme aşamasından son kullanıcıya kadar takibinin sağlanması amacıyla yayımlanmıştır. Söz konusu Tebliğ uyarınca, piyasaya arz edilecek gübrelerin, izlenebilirliği sağlayacak şekilde Karekod⁹ ve DNA Barkod¹⁰ içeren işaretleyici barındırması gerekmektedir.
- (29) Bakanlık tarafından, Karekodlu ve DNA Barkodlu takip sisteminin kurulabilmesi için ilk etapta teknoloji transferinin gerekliliği, yurt içerisinde üretim yapma mecburiyeti, yurt dışına bağlı kalınmaması ve kurulum maliyetinin birim maliyete daha düşük yansması gibi hususlar göz önünde bulundurularak sistemi üstlenecek teşebbüs ile uzun süreli sözleşme yapılması planlanmıştır. Ayrıca gübrelerin takibine yönelik kurulacak sistemin kamu yatırımı ve harcaması gerektirmeyecek şekilde oluşturulması ve EYP ile etkin mücadele kapsamında hayati bir uygulama olması nedeniyle sistemin milli güvenlik ve gizlilik gözetilerek yaptırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda gübre takibine yönelik kurulacak sisteme ilişkin işlerin ve işlemlerin BÜGEM tarafından oluşturulacak komisyon marifetiyle yürütülmesi amacıyla 21.06.2017 tarihli ve 1563083 sayılı Bakanlık oluru alınmıştır.
- (30) İlgili Bakanlık oluruna dayanılarak alınan 23.06.2017 tarihli ve 1587893 sayılı BÜGEM oluru ile gübre takibine yönelik sistem kurulması sürecini yürütecek Bakanlık yetkililerinden oluşan komisyon (GTS Komisyonu) kurulmuştur. GTS Komisyonunun 03.07.2017 tarihli ve 01 No.lu kararında; kararda belirtilen şartları taşıyan ve Türkiye'de DNA Barkod teknolojisine¹¹ tek şirket olan DUYGU HAVACILIK ile BÜGEM arasında, Bakanlık tarafından hazırlanan idari ve teknik şartname çerçevesinde pazarlık yapılarak sözleşme yapılmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda milli güvenlik ve gizlilik gözetilerek idari ve teknik şartnamede belirtilen şartları yerine getiren DUYGU HAVACILIK ile BÜGEM arasında 07.07.2017 tarihinde GTS Sözleşmesi imzalanmıştır.
- (31) İlgili sözleşmenin dosya kapsamında önem arz eden maddeleri aşağıda yer almaktadır¹²:

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

⁹ Karekod, *Data matrix* adlı kare veya dikdörtgen biçimde basılabilen iki boyutlu barkodu ifade etmektedir.

¹⁰ Barkod, verilerin çeşitli elektronik kodlama yöntemleriyle sunulmasını, DNA Barkod ise DNA dizisi temelli barkod sistemini ifade etmektedir.

¹¹ DNA Barkod teknolojisine ilişkin "Ürün Takip Sisteminde Kullanılmak Üzere Geliştirilen Eşsiz DNA Barkod Üretme ve Kimliklendirme Sistemi" buluş başlıklı patent, DUYGU HAVACILIK'ın iştiraki olan DS Ürün Takip ve Doğrulama İç ve Dış Tic. AŞ sahipliğine 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 02.10.2018 tarihinden itibaren 20 yıl süre ile korunmak üzere 21.11.2019 tarihinde verilmiştir.

¹² İlgili maddeler sözleşmenin aslından aynen aktarılmıştır.

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(32) (.....)

(33) Gübre sektöründen gelen talepler neticesinde Bakanlığın 31.05.2018 tarihli ve E.1628400 sayılı oluru kapsamında GTS'nin uygulanmasına dair bazı düzenlemelere gidilmiştir. İlgili düzenlemeler;

1. EYP yapımında kullanılan veya kullanılması muhtemel olan ve A Grubu olarak adlandırılan¹³; nitratlı gübreler (Amonyum Nitrat (AN), Kalsiyum Amonyum Nitrat (CAN), Potasyum Nitrat ve Sodyum Nitrat) ve azotlu tekli gübreler (Üre ve Amonyum Sülfat (AS %21)) DNA Barkod ve Karekod uygulanması, A Grubu dışında kalan diğer gübrelerin (B Grubu gübreler) her boyuttaki ambalajlarına ise 01.07.2020 tarihine kadar sadece Karekod uygulanması,
2. Bütün ambalajlara uygulanacak Karekod etiketlerinin DNA Barkodlu olması ve
3. 01.01.2018-01.07.2018 tarihleri arasında geçen sürenin sektörün kurulum ve intibak süreci olarak kabul edilmesi

şeklindedir. İlgili Bakanlık oluru ile birlikte; GTS kapsamındaki gübrelerin A Grubu ve B Grubu olarak ayrıştırılmasına ve A Grubu gübreler için DNA Barkod ve Karekod uygulanmasına, B Grubu gübreler için ise 01.07.2020 tarihine kadar yalnızca Karekod uygulanmasına karar verilmiştir.

(34) DNA Barkod, amotize¹⁴ ve pulvarize¹⁵ bir şekilde üretilen DNA diziliminin, gübreler veya üzerinde Karekod bulunan etiketlere uygulanması yöntemiyle gübrelerin ve gübre torbalarının kimliklendirilmesi işlemidir. Gübreler DNA Barkod uygulanması işlemi, gübrelerin çuvalara doldurulduğu sırada DNA'nın gübre yüzeyine homojen bir şekilde

¹³ A Grubu ve B Grubu ayrımı ilk kez Bakanlığın 29.05.2019 tarihli ve E.1690576 sayılı yazısında geçmektedir. Ayrıca ilgili yazıda 'katı/sıvı nitratlı ürünler ile gübre olarak tescil edilen nitrik asit', A Grubu içerisinde sayılmıştır.

¹⁴ Küçük parçalara ve püskürtülmeye uygun hale getirme işlemi.

¹⁵ Toz haline getirme işlemi.

dağıtılması için püskürtülmesi ve sonrasında gübre içerisindeki DNA'nın barkod ile eşleştirilmesi sürecini ifade etmektedir. DNA Barkod uygulaması, A Grubu gübreler için Bakanlık tarafından zorunlu hale getirilmiştir.

- (35) DNA Bandrol, gübre çuvallarının üzerine yapıştırılan ve üzerinde Karekod bulunan etiketlerin DNA püskürtülmesi yöntemiyle kimliklendirilmesi işlemidir. Sektörde DNA Bandrolle "DNA Barkodlu karekod" da denilmektedir. DNA Bandrol işlemi hem A Grubu gübrelere hem de B Grubu gübrelere uygulanmakta, A Grubu ürünlerin çuvalına yapıştırılan etiketler siyah renkte, B Grubu ürünlere yapıştırılan etiketler ise mavi renkte olmaktadır.
- (36) Yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında, Bakanlığın 31.05.2018 tarihli ve E.1628400 sayılı oluru kapsamında, 01.07.2020 tarihine kadar, A Grubu olarak nitelendirilen gübrelere hem DNA Barkod hem de DNA Bandrol, B Grubu gübrelere ise sadece DNA Bandrol uygulanacağı anlaşılmaktadır.
- (37) GTS Komisyonunun 08.06.2018 tarihli ve 2 No.lu kararında GTS Sözleşmesi'nin süresinin uzatılmasına karar verilmiş ve DUYGU HAVACILIK tarafından GTS kapsamında yerine getirmesi gereken ek iş kalemleri sayılmıştır. İlgili komisyon kararında yer alan maddeler, BÜGEM ile DUYGU HAVACILIK arasında 27.06.2018 tarihinde imzalanan "DNA Barkod ile Gübre Takip Sistemi Kurulumu ve İşletilmesi Sözleşmesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Sözleşme" (GTS Tadil Sözleşmesi)'de de yer almaktadır. İlgili sözleşmenin dosya kapsamında önem arz eden maddeleri aşağıda sıralanmaktadır¹⁶:

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

- (38) Yukarıda yer verilen sözleşme hükümlerinden;

- (.....)

- (.....)

- (.....)

- (.....)

anlaşılmaktadır.

- (39) 27.06.2018 tarihli ve 4 No.lu GTS Komisyonu kararı aşağıdaki gibidir¹⁷:

(.....)

¹⁶ İlgili maddeler sözleşmenin aslından aynen aktarılmıştır.

¹⁷ İlgili Komisyon kararı aynen aktarılmıştır.

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

- (40) GTS Komisyonunun 4 No.lu kararıyla; A Grubu olarak nitelendirilen gübrelere uygulanacak DNA Barkod ve DNA Bandrol için farklı birim fiyatların uygulanacağı, B Grubu olarak nitelendirilen gübrelere uygulanacak DNA Bandrol için ise tavan fiyat uygulanacağı, söz konusu fiyatların 01.07.2018-31.12.2018 tarihleri arasında geçerli olacağı ve birim fiyata ilişkin bilgilerin GTS web sayfasından¹⁸ duyurulacağı kararlaştırılmıştır.

- (41) 17.01.2020 tarihli ve 5 No.lu GTS Komisyonu kararları ise aşağıdaki gibidir¹⁹:

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

- (42) GTS Komisyonunun 5 No.lu kararıyla; 01.01.2020-31.12.2020 tarihleri arasında her bir ürün grubu için uygulanacak birim fiyatların 2018 yılı baz alınarak %(.....) oranında artırılması kararlaştırılmıştır. GTS Komisyonu 5.No.lu kararından sonra bir daha toplanmamış, dolayısıyla GTS fiyatına²⁰ ve işleyişine ilişkin herhangi bir karar almamıştır. Süreç içerisindeki GTS fiyatlandırılmasına ilişkin bilgilere ve analizlere İşbu kararın “H.2.1.4. GTS’nin Fiyatlandırılması” başlığı altında yer verilecektir.

H.2.1.3 GTS İş Akışı

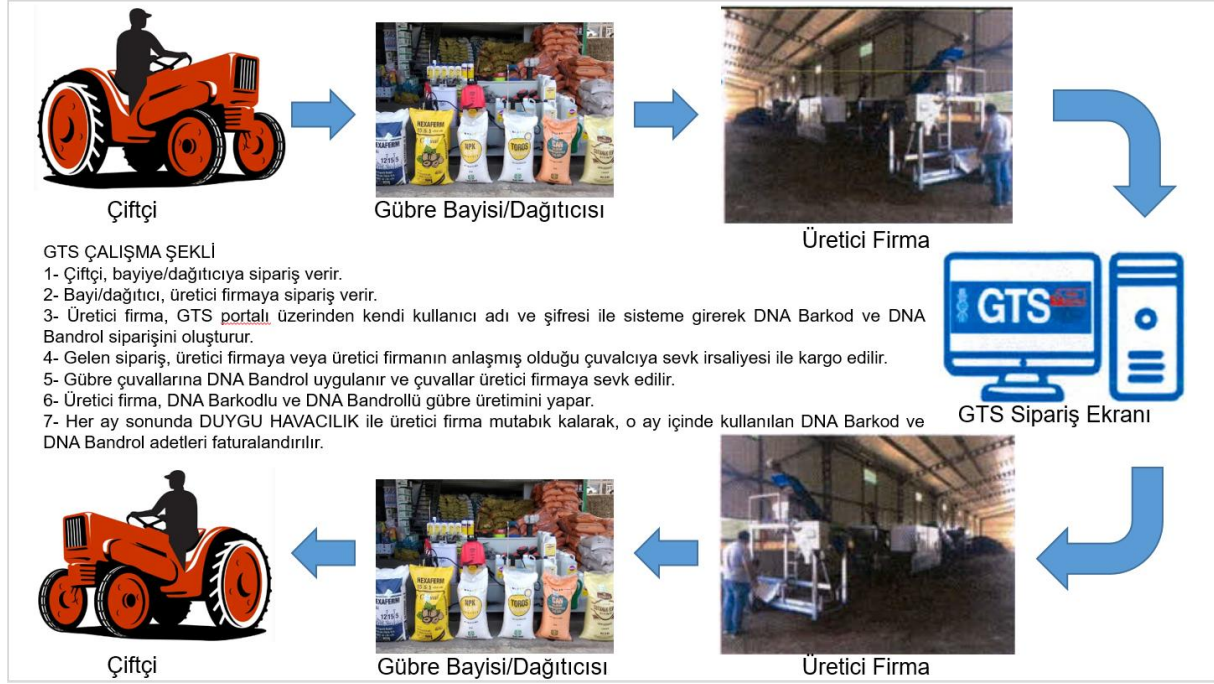
- (43) GTS’nin fiyatlandırılmasına geçmeden önce GTS’nin operasyonel süreci hakkında bilgi verilmesi faydalı olacaktır. Bu kapsamda GTS çalışma şekli, sıvı/toz ve katı gübrelere iş akış süreci ve gübrelere son kullanıcıya ulaşana kadar hangi aşamalardan geçtiği hakkında ayrı ayrı şemalara yer verilecek olup, konuya ilişkin açıklamalar şemaların altında yapılacaktır.

¹⁸ <https://gts.tarimorman.gov.tr/>

¹⁹ İlgili Komisyon kararı aynen aktarılmıştır.

²⁰ GTS fiyatı ifadesi ile DNA Barkod ve DNA Bandrol fiyatları kastedilmektedir.

Şema 1- GTS Çalışma Şekli

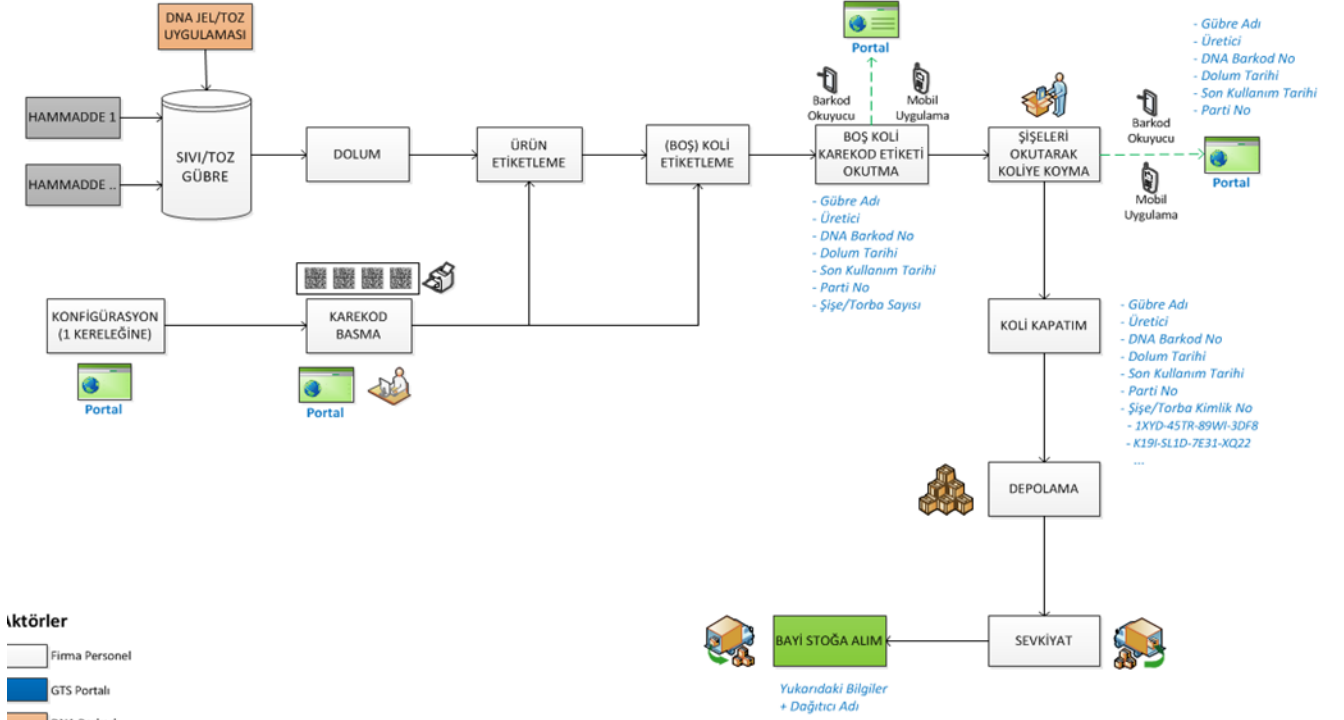
Kaynak: Cevabi Yazı

- (44) Yukarıdaki şemadan görüleceği üzere; çiftçi gübre bayilerine, gübre bayileri ise üretici firmaya gübre siparişi vermekte, üretici ise kendi kullanıcı adı ve şifresi ile GTS'ye giriş yaparak DNA Barkod ve DNA Bandrol siparişini oluşturmaktadır. Sektörde gübre üreticisi, ithalatçısı ve dağıtıcısı/bayisi olarak faaliyet gösteren teşebbüslerin GTS'ye giriş yapabilmek için öncelikle Bakanlıktan kendi adlarına izin ve onay alması gerekmektedir.
- (45) Katı gübreler için oluşturulan siparişlerde, DNA Bandroller ilgili üretici/ithalatçı firmaya veya firmanın anlaşmış olduğu çuval fabrikasına sevk edilmekte ve çuval fabrikalarına DUYGU HAVACILIK tarafından ücretsiz olarak sağlanan "D tipi aplikasyon robotları" vasıtasıyla çuvalların üzerine yapıştırılmaktadır. DNA Barkodlar ise gübre fabrikalarında bulunan ve gübre dolumu/çuvalaması yapan üretim bantlarına DUYGU HAVACILIK tarafından ücretsiz olarak entegre edilen robotlara yerleştirilmektedir. Paketlenme işlemi sırasında gübreler DNA Barkod püskürtülmesi işlemi yapılmaktadır. Paketlenen ve DNA Barkod ve DNA Bandrol uygulanan gübreler, gübre bayilerine sevk edilmekte, gübre bayileri DUYGU HAVACILIK tarafından kendilerine sağlanan el terminalleri ile satın aldığı gübrelerin üzerindeki barkodları okutarak stok kabul işlemini gerçekleştirmektedir. Gübre alımı yapmak isteyen çiftçiler ise kimlik bilgileri ile gübre bayilerinden alımlarını yapabilmektedir.
- (46) Esasen gübreler sıvı/toz gübreler ve katı gübreler olarak ayrılmaktadır. Bununla paralel olarak bu iki gübre türüne ilişkin iş akış süreçleri farklılık göstermektedir. Bu kapsamda aşağıda, A Grubu ve B Grubu gübre ayrımı yapılmaksızın, önce sıvı/toz gübreler daha sonra katı gübreler ile ilişkin dolum sürecinden sevkiyat sürecine kadar hangi aşamalardan geçildiğini anlatan iş akış süreçlerine yer verilecektir.

Şema 2-Sıvı/Toz Gübrelerde GTS İş Akış Süreci

Üretici/İthalatçı:

Toralama/Şişeleme ve Sevkiyat

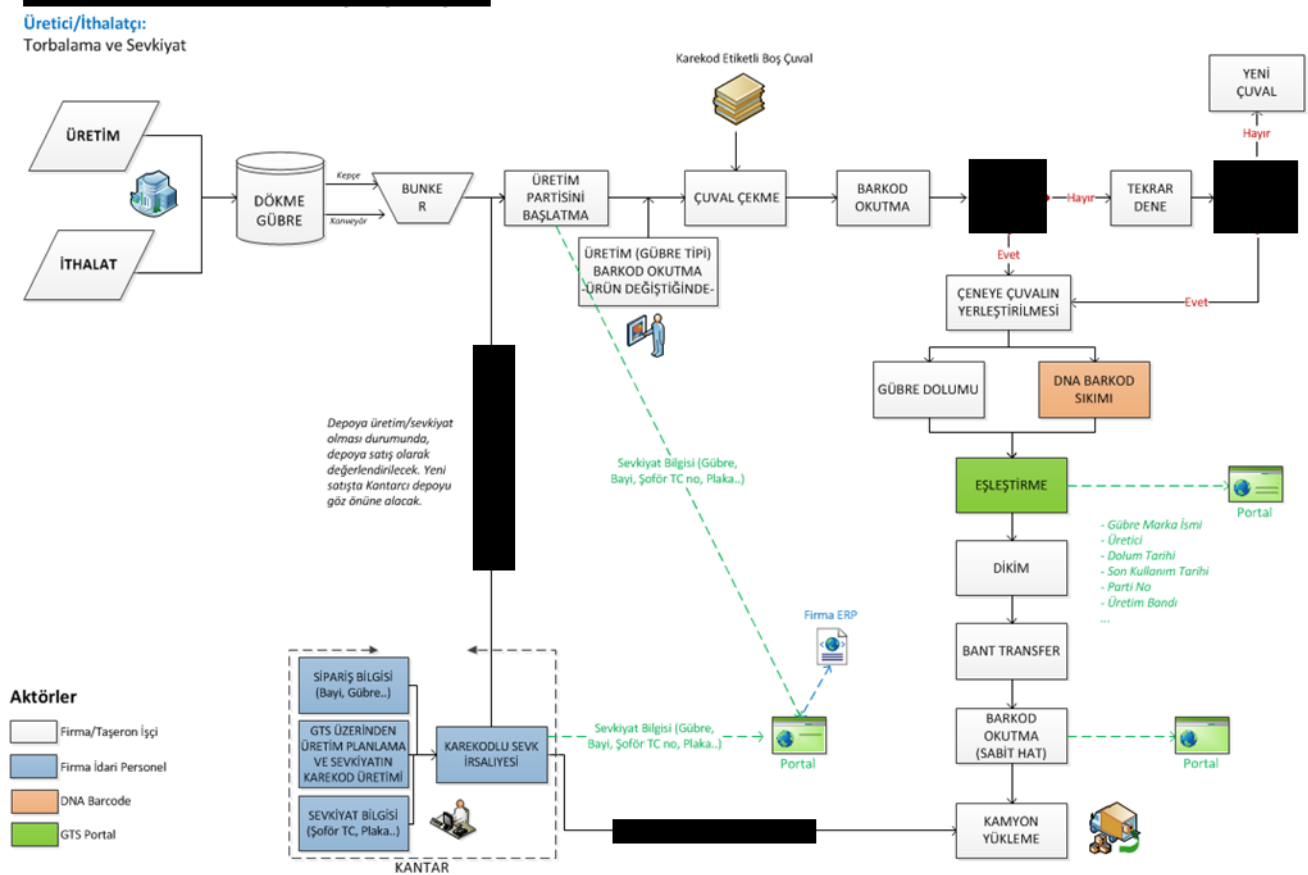
Kaynak: Cevabi Yazı

- (47) Yukarıdaki şemadan görüleceği üzere, sıvı/toz gübrelere ilişkin iş akış süreci gübrelere DNA püskürtülmesiyle başlamaktadır. Püskürtme işlemi tamamlandıktan sonra gübrelere şişelere veya torbalara dolumu yapılmaktadır. Akabinde dolum yapılan her bir şişeye veya torbaya özel hazırlanan ve DNA ile eşleşen Karekodlar yapıştırılmaktadır. Şişeye veya torbaya yapıştırılan Karekodların yanı sıra şişelerin veya torbaların koyulacağı kolilere de Karekod yapıştırılmaktadır. Söz konusu Karekodların içerisinde gübre adı, üretici teşebbüs, DNA Barkod numarası, dolum tarihi, son kullanma tarihi, parti numarası, şişe/torba sayısı bilgileri yer almaktadır. Şişeler veya torbalar kolinin içine yerleştirilmeden önce hem her bir şişenin veya torbanın üzerindeki Karekod hem de kutunun üzerindeki Karekod barkod okuyucular vasıtasıyla sisteme kaydedilmektedir. Böylelikle kolilerin içerisinde hangi şişelerin veya torbaların yer aldığı ve bu şişelerin/torbaların içerisinde bulunan ürünlerin; adı, üretici teşebbüsü, DNA barkod numarası, dolum tarihi, son kullanma tarihi ve parti numarası gibi bilgiler yer almaktadır ve bu bilgiler Karekod vasıtasıyla GTS portalına²¹ işlenmektedir. Şişeler ve torbalar kolilere yerleştirildikten sonra koliler kapatılarak bayilere dağıtılmak üzere sevke çıkarılmaktadır. Bayiler kolileri teslim alırken tekrar el cihazları vasıtasıyla Karekod okuma işlemi gerçekleştirilmekte, kolilerin içerisinde yer alan şişelerin ve torbaların sisteme girişi yapılmakta ve bayi ile ilgili bilgiler GTS portalında yer alan bilgilere eklenmektedir.

²¹ GTS portalı, GTS ile ilgili tüm bilgilerin depolandığı sistemdir.

- (48) Aşağıdaki şemada ise katı gübrelerin bunkere²² dökülmesi sürecinden sevkiyat sürecine kadar hangi aşamalardan geçtiğini anlatan iş akış sürecine yer verilmektedir.

Şema 3-Katı Gübrelerde GTS İş Akış Süreci

Kaynak: Cevabi Yazı

- (49) Yukarıdaki şemadan görüleceği üzere katı gübrelere ilişkin iş akış süreci özetle, üretilen ve ithal edilen dökme gübrenin bunkerlere boşaltılması ile başlamaktadır. Akabinde Karekod etiketli boş gübre çuvallarının Karekodları okutularak çuvallar dolum yapılabilmesi için “çene” adı verilen bölüme yerleştirilmektedir. Sonrasında, boş gübre çuvallarına DNA püskürtülme işlemiyle birlikte gübre dolumu yapılmaya başlanmaktadır. Dolum sonrasında gübre adı, üretici teşebbüs, DNA Barkod numarası, dolum tarihi, son kullanma tarihi, parti numarası ve üretim bandı bilgileri ile DNA bilgilerinin eşleştirilmesi gerçekleşmekte ve bu sırada sayılan bilgiler GTS portalına kaydedilmektedir. Akabinde dikimi yapılan gübre çuvalları kamyonlara yüklenerek bayilere sevk edilmektedir. Sevki gerçekleştirilen gübre torbalarının, üzerinde yer alan Karekodların bayi tarafından tekrar el cihazları vasıtasıyla okutulması ile sisteme girişi yapılmakta ve bayi ile ilgili bilgiler GTS portalına eklenmektedir.
- (50) Aşağıdaki şemada ise gübrelere dağıtıcılardan çiftçiye ulaşma sürecine yer verilecektir.

²² Depolama ve taşıma amacıyla kullanılan silo.

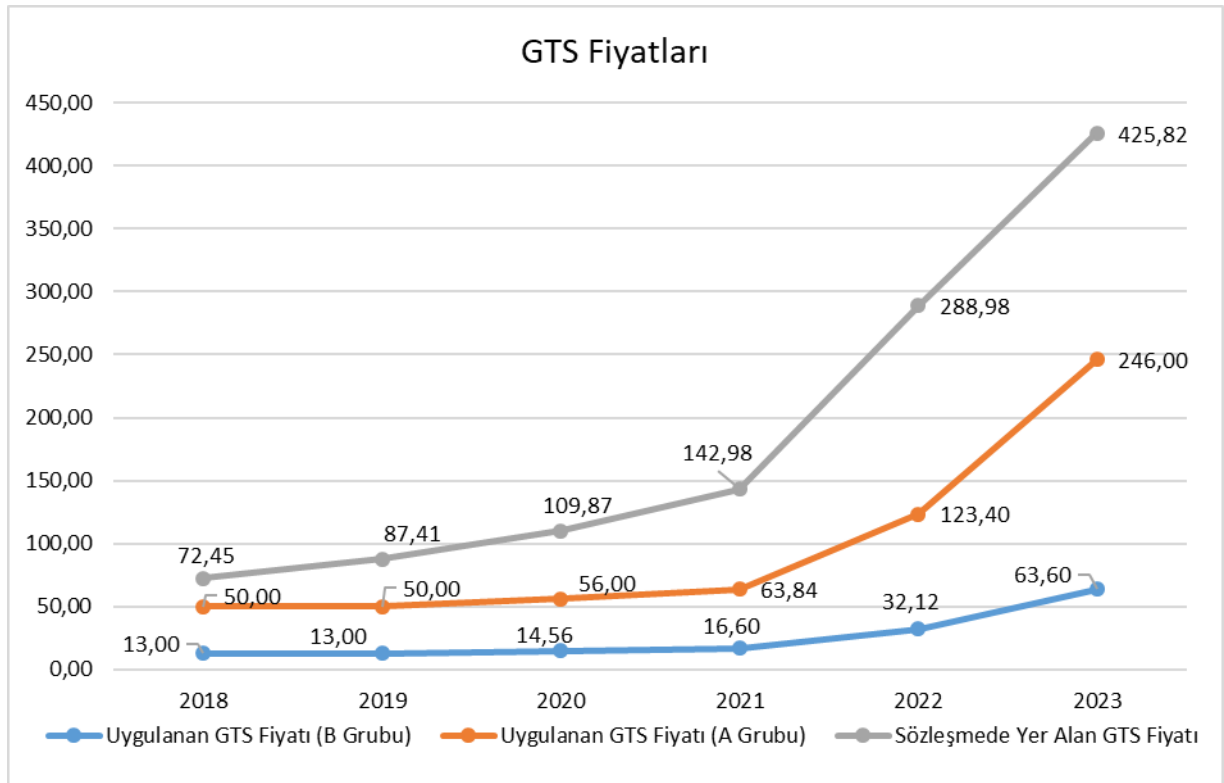
Tablo 4-GTS Üzerinden Takibi Yapılan A Grubu ve B Grubu Gübreler (torba adet) ve Oranları (%)

Yıl	A Grubu Gübre (DNA Barkod ve DNA Bandrol)		B Grubu Gübre (DNA Bandrol)		Toplam Üretim
	Miktar	Oran	Miktar	Oran	
2018	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2019	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2020	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2021	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2022	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2023 ²³	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Cevabi Yazı

H.2.1.4. GTS'nin Fiyatlandırılması

- (54) GTS ile ilgili ücretlendirmeye ve yıllık fiyat güncellenmesine dair hükümler BÜGEM ile DUYGU HAVACILIK arasında imzalanan GTS Sözleşmesi ile düzenlenmiştir. Ancak fiilen uygulanan DNA Barkod ve DNA Bandrol fiyatları incelendiğinde, GTS Sözleşmesi'nde yer alan fiyatların hiçbir zaman uygulanmadığı, gerçekleşen fiyatların sözleşmede belirlenen fiyatlardan daha düşük olduğu tespit edilmiştir.
- (55) Aşağıdaki grafikte 2018-2023 yılları arasında GTS Sözleşmesi'nde yer alan hükümler gereğince tespit edilen, A Grubu ve B Grubu gübrelere ilişkin uygulanan GTS fiyatlarına (DNA Barkod ve DNA Bandrol) ve GTS Sözleşmesi'nde belirlenen GTS fiyatlarına yer verilmektedir.

Grafik 1-Uygulanan GTS Fiyatları (KDV Hariç) ve Sözleşmede Yer Alan GTS Fiyatları (KDV Hariç)²⁴

Kaynak: Dosya Kapsamında Yapılan Hesaplamalar ve Cevabi Yazı

²³ 2023 yılının ilk dokuz ayına ilişkin verileri içermektedir.

²⁴ "Sözleşmede Yer alan GTS Fiyatı" verileri, GTS Sözleşmesi'nin "(.....)" yer alan "(.....)" baz alınarak ve ton birim fiyatı esas alınarak hazırlanmıştır.

- (56) 2018 yılı bakımından; GTS Sözleşmesi'nde belirtilen GTS fiyatının (.....) TL, A Grubu gübreler için uygulanan GTS fiyatının (.....) TL, B Grubu gübreler için uygulanan GTS fiyatının ise (.....) TL olduğu tespit edilmiştir.
- (57) 2019 yılı bakımından, GTS Sözleşmesi'nde yer alan fiyat artış oranlarına göre GTS fiyatı (.....) TL'dir. Ancak 2019 yılında GTS fiyatlarında herhangi bir artış yapılmamış olup 2018 yılında GTS Komisyonu tarafından belirlenen A Grubu gübreler için (.....) TL, B Grubu gübreler için (.....) TL olan GTS fiyatları uygulanmaya devam edilmiştir.
- (58) 2020 yılı bakımından, GTS Sözleşmesi'nde yer alan fiyat artış oranlarına göre GTS fiyatı (.....) TL'dir. GTS Komisyonu tarafından 2020 yılı için bütün gübre türleri için 2019 yılına göre %(.....) fiyat artışı kararlaştırılmıştır. Söz konusu oran DUYGU HAVACILIK tarafından "ihtirazi kayıt ve hakları saklı kalmak²⁵" koşulu ile uygulanmıştır. Bu çerçevede A Grubu gübreler için GTS fiyatı (.....) TL, B Grubu gübreler için GTS fiyatı (.....) TL olarak gerçekleştirilmiştir.
- (59) 2021 yılı bakımından, GTS Sözleşmesi'nde yer alan fiyat artış oranlarına göre GTS fiyatı (.....) TL'dir. Ancak söz konusu fiyatın altında olacak şekilde DUYGU HAVACILIK tarafından Bakanlığa "hakları saklı kalmak koşulu ile %(.....) eskalasyon²⁶" talebinde bulunulmuştur. Bu talebe istinaden Bakanlık tarafından DUYGU HAVACILIK'a GTS Sözleşmesi'nin 5. maddesinin son fıkrası²⁷ hükümlerine göre hareket etmesi gerektiği bildirilmiştir. Bu çerçevede 2021 yılında, DUYGU HAVACILIK tarafından GTS fiyatlarında 2020 yılına göre %(.....) oranında artış gerçekleştirilerek A Grubu gübreler için (.....) TL, B Grubu gübreler için (.....) TL fiyat uygulanmıştır.
- (60) 2022 yılı bakımından, GTS Sözleşmesi'nde yer alan fiyat artış oranlarına göre GTS fiyatı (.....) TL'dir. DUYGU HAVACILIK tarafından Bakanlıktan bir önceki yılın fiyatına göre %(.....) ila %(.....) oranında artış yapılması, söz konusu fiyat artışının GTS web sayfasında duyurulması, birim fiyatların Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan son altı ay TÜFE/ÜFE ortalaması baz alınarak her altı ayda bir fiyat düzenlemesi yapılarak açıklanması ve sözleşme süresinin 01.07.2040 tarihine kadar uzatılmasına ilişkin olarak sözleşmede değişik yapılması istenmiştir. Ancak Bakanlık tarafından 13.01.2022 tarihli ve 4141797 sayılı yazı ile DUYGU HAVACILIK'ın sözleşme değişikliğine ilişkin teklifinin gerekçesinin anlaşılamadığı, fiyata ilişkin duyurunun GTS web sayfası dışında başka kanallar kullanılarak yapılabileceği ve sözleşmede belirtilen fiyatın altında fiyat uygulanmasında kamu yararının bulunduğu hususlarının da dikkate alınarak fiyatın bizzat DUYGU HAVACILIK tarafından belirlenmesi gerektiği bildirilmiştir. Akabinde DUYGU HAVACILIK, 20.09.2022 tarihine kadar 2021 yılı fiyatları ile DNA Barkod ve DNA Bandrol sevki yapmaya devam etmiş ancak faturalara "fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak koşulu ile ihtirazi kayıtlı" şartını eklemiştir. Teşebbüs 20.09.2022 tarihinde, 01.01.2022 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere %(.....) oranında fiyat artışı gerçekleştirmiş, diğer bir ifadeyle 01.01.2022-20.09.2022 tarihleri arasında gerçekleştirdiği GTS satışlarına ilişkin olarak müşterilerine fiyat farkı faturası göndermiş ve yeni birim fiyatlarını müşterilerine duyurmuştur. Bu çerçevede 2022 yılında GTS fiyatları, A Grubu gübreler için (.....) TL, B Grubu gübreler için ise (.....) TL olarak uygulanmıştır.

²⁵ Çekince ileri sürülmesi ve uygulaması olarak da bilinen ihtirazi kayıt, muayyen haklarını kullanmak serbestisini muhafaza etmek isteyen tarafın bu husustaki beyanıdır.

²⁶ Eskalasyon uygulaması, sözleşme yılı fiyatları ile işe başlayan yüklenicinin, işin devamı sırasında bu fiyatlarda meydana gelecek artışlardan dolayı uğradığı mağduriyetin telafi edilmesidir.

²⁷ İlgili madde "(.....)" şeklindedir.

- (61) 2023 yılı bakımından, GTS Sözleşmesi'nde yer alan fiyat artış oranlarına göre GTS fiyatı (.....) TL'dir. Ancak DUYGU HAVACILIK, "*hakları saklı kalmak koşulu ile*" uygulanacak birim fiyatları, ÜFE oranında eskalasyon uygulayarak ihtirazi kayıtla duyuru yapacağını Bakanlığa bildirmiş ve GTS birim fiyatını müşterilerine duyurmuştur. Bu çerçevede 2023 yılında GTS fiyatları, A Grubu gübreler için (.....) TL, B Grubu gübreler için ise (.....) TL olarak uygulanmıştır.
- (62) DUYGU HAVACILIK tarafından gönderilen 03.10.2025 tarihli ve 74283 sayılı cevabi yazıda GTS uygulamasında A ve B grubu ürünleri için ayrı fiyatlandırma yapısının 2024 yılı itibarıyla ortadan kaldırıldığı ve tek tip fiyatlandırma sistemine geçiş yapıldığı belirtilmiştir.
- (63) 2024 yılı bakımından, GTS Sözleşmesi'nde yer alan fiyat artış oranlarına göre GTS fiyatı (.....) TL'dir. Ancak DUYGU HAVACILIK, "*hakları saklı kalmak koşulu ile*" uygulanacak birim fiyatları Bakanlığa bildirmiş ve GTS birim fiyatını müşterilerine duyurmuştur. Bu çerçevede 2024 yılında GTS fiyatları (.....) TL olarak uygulanmıştır.
- (64) 2025 yılı bakımından, GTS Sözleşmesi'nde yer alan fiyat artış oranlarına göre GTS fiyatı (.....) TL'dir. Ancak DUYGU HAVACILIK, "*hakları saklı kalmak koşulu ile*" uygulanacak birim fiyatları Bakanlığa bildirmiş ve GTS birim fiyatını müşterilerine duyurmuştur. Bu çerçevede 2025 yılında GTS fiyatları (.....) TL olarak uygulanmıştır.
- (65) GTS fiyatlarına ve fiyat artış oranlarına ilişkin analizlere ve dosya kapsamında yapılan değerlendirmelere kararın "*H.6.2.2. Aşırı Fiyat İddialarına İlişkin Değerlendirme*" başlıklı bölümünde yer verilecektir.

H.2.2. İlgili Ürün Pazarı ve İlgili Coğrafi Pazar

- (66) İlgili Pazarın Tanımlanmasına İlişkin Kılavuz (İlgili Pazar Kılavuzu)'da ilgili ürün pazarı; tüketicinin gözünde fiyatı, kullanım amaçları ve nitelikleri bakımından aynı sayılan mal ve hizmetlerden oluşan pazar olarak tanımlanmaktadır. İşbu önaraştırma kapsamında DUYGU HAVACILIK'ın yalnızca GTS kapsamındaki işleri ve işlemleri inceleme konusudur. Kararın "*H.2.1. Sektöre İlişkin Bilgi*" başlıklı bölümünde bahsedilen hususlar da göz önünde bulundurularak dosya özelinde ilgili ürün pazarı "*gübre takip sistemi hizmetlerinin sağlanması pazarı*" olarak belirlenmiştir.
- (67) İlgili Pazar Kılavuzu'nda coğrafi pazar; teşebbüslerin mal ve hizmetlerinin arz ve talebi konusunda faaliyet gösterdikleri, rekabet koşullarının yeterli derecede homojen ve özellikle rekabet koşulları komşu bölgelerden hissedilir derecede farklı olduğu için bu bölgelerden kolayca ayrılabilen bölgeler olarak tanımlanmaktadır. DUYGU HAVACILIK tarafından, önaraştırma konusu GTS hizmetinin ülke çapında sunulması ve söz konusu hizmetlerin icrası bakımından ülkenin herhangi bir bölgesinde rekabet koşullarının diğer bölgelerden farklılık göstermesine yol açan hususların mevcut olmaması nedeniyle ilgili coğrafi pazar "Türkiye" olarak belirlenmiştir.

H.3. Sektör Paydaşlarının GTS Hakkındaki Görüşleri

- (68) Önaraştırma sürecinde, sektör paydaşlarının GTS hakkındaki görüşlerine başvurulmuştur. Bu doğrultuda sektörde gübre üreticisi ve/veya ithalatçısı olarak faaliyet gösteren (.....), (.....), (.....) ve (.....) ile, ayrıca sektörde teşebbüs birliği olarak faaliyet gösteren (.....) ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde dile getirilen hususlara aşağıda yer verilmektedir.

(69) (.....) ile yapılan görüşmede teşebbüs yetkilileri tarafından özetle;

- GTS'nin sevkiyat takibi konusunda faydalı olduğu ancak GTS maliyetlerinin gübre fiyatlarının içerisindeki payının oldukça yüksek seviyede bulunduğu, ayrıca gübre sektörünün düşük bir kârlılık ile çalıştığı,
- Sistemde gerçekleşen teknik sorunlar nedeniyle zaman zaman sevkiyatın sekteye uğradığı,
- Ödemelerde herhangi bir aksaklık olması durumunda önce DUYGU HAVACILIK tarafından kendilerine uyarı yapıldığı, daha sonra ise ürün tedarikinin durdurulduğu ve
- GTS Sözleşmesi'nin içeriğine dair Bakanlıktan ya da DUYGU HAVACILIK'tan herhangi bilgi elde edilemediği, buna bağlı olarak GTS fiyat artışlarının öngörülemediği ve belirlenen fiyatların sözleşmeye uygun olup olmadığının bilinemediği

ifade edilmiştir.

(70) (.....) ile yapılan görüşmede teşebbüs yetkilileri tarafından özetle;

- GTS'nin son derece sağlıklı bir sistem olduğu ve patlayıcı özelliğe sahip gübrelerin takip edilmesi gerektiği,
- Amonyum Nitratlı gübrelerin satışının yasaklandığı ve diğer azotlu gübrelerin (Üre, Amonyum Sülfat ve Azot 33) patlayıcı özelliğinin olup olmadığına yönelik yeni bir değerlendirmenin yapılması gerektiği,
- Gübre üreticilerinin DUYGU HAVACILIK ile Bakanlık arasında yapılan GTS Sözleşmesi'nin içeriğine vakıf olmadığı,
- GTS fiyatlarının tonaj olarak belirlendiği ve bu durumun paketleme yaparken maliyet farklılıklarına sebep olduğu,
- DUYGU HAVACILIK tarafından, ödeme yapılmadığı takdirde ürün verilmeyeceğinin söylendiği,
- Gübre sektörünün düşük bir kâr marjıyla çalıştığı ve GTS'nin ürün maliyetini önemli derecede artırdığı,
- A Grubu ve B Grubu gübrelerle ilişkin değerlendirmenin yeniden yapılması gerektiği,
- Ürün tedarikinde zaman zaman sıkıntılar olsa da parça parça gönderim şeklinde bu sıkıntıların çözüldüğü ve
- Sistemin korunması ancak maliyetinin azaltılması gerektiği

ifade edilmiştir.

(71) (.....) ile yapılan görüşmede teşebbüs yetkilileri tarafından özetle;

- GTS'nin tek avantajının piyasada sahte gübre tespit edilmesi durumunda muhatap taraflar arasına DUYGU HAVACILIK'ın da eklenmesi olduğu, bunun dışında GTS'nin herhangi bir faydasının görülemediği,
- GTS'nin yarattığı iş yükü nedeniyle kamyon doldurma sürelerinin uzadığı,
- EYP'lerde kullanılan Amonyum Nitrat satışının yasaklandığı, bu sebeple GTS benzeri bir sisteme ihtiyacın olmadığı,
- GTS'nin B Grubu gübreler için neden kullanılması gerektiğinin açıklanmadığı,

- DUYGU HAVACILIK'ın aşırı fiyat uygulayarak hâkim durumunu kötüye kullandığı,
- DUYGU HAVACILIK tarafından geriye dönük fark faturası kesildiği ve geriye dönük faturalarda sektördeki bazı teşebbüslere indirim yapılırken (.....)'a herhangi bir indirim yapılmadığı,
- GTS'nin gübre fiyatları içerisinde yaklaşık %(.....) ek maliyet yarattığı,
- DUYGU HAVACILIK tarafından, talep edilen miktarlarda ürün tedarik edilmediği, dolayısıyla bazen bir günlük stokla çalışıldığı,
- DUYGU HAVACILIK'ın kolluk kuvvetleri müdahalesi veya barkod gönderilmemesi gibi konularda (.....)'a çeşitli tehditlerde bulunduğu,
- DUYGU HAVACILIK'ın GTS'ye yönelik keyfi uygulamalar gerçekleştirdiği,
- GTS'nin yeterli teknolojiye sahip olmayan cihazları sebebiyle sevkiyatın sekteye uğradığı,
- DUYGU HAVACILIK'ın önceden vadeli çalıştığı fakat şu anda peşin ödeme sistemine geçtiği ve
- DNA püskürtmesinin ürünlerde renk değişikliğine ve neme neden olduğu ve bu konuda müşterilerden çok sayıda şikâyetin geldiği

ifade edilmiştir.

(72) (.....) ile yapılan görüşmede teşebbüs yetkilileri tarafından özetle;

- GTS'nin özellikle patlayıcılarda kullanılan nitratlı gübrelerin takibi açısından oldukça faydalı bir sistem olduğu,
- Sonradan, patlayıcılarda kullanılmayan gübreler için de GTS sisteminin getirildiği, yakın zamanda ihraç ürünlere sistemin uygulanmak istendiği ve bu işin ülke güvenliğini sağlama, kamu düzeni, milli güvenlik amaçlarıyla çıktığının düşünüldüğü,
- Bakanlık ile DUYGU HAVACILIK arasında yapılan sözleşmenin tarafı olunmadığı ve bu sözleşmenin içeriği hakkında bilgilerinin bulunmadığı,
- Fiyat artışlarında tutarsızlık olduğu,
- Terör olaylarındaki azalmanın, patlayıcı özelliği bulunan nitratlı gübrelerin satışının yasaklanması sebebiyle olabileceği, dolayısıyla sistemin işlerliği ile ilgili şüphelerinin olduğu,
- Geçmişte DUYGU HAVACILIK tarafından sadece barkod ve DNA ücretinin alındığı, fakat son üç aydır kargo ücretinin de faturalara yansıtıldığı,
- Sisteme harcanan maliyetin bilinmemesi, bu alanda DUYGU HAVACILIK'tan başka bir şirketin olmaması ve bu gerekçeyle fiyat karşılaştırması yapılamaması sebepleriyle uygulanmakta olan fiyatların düşük ya da yüksek olduğu yönünde net bir cevap verilemeyeceği

ifade edilmiştir.

(73) (.....) ile yapılan görüşmede (.....) tarafından özetle;

- GTS'nin hem güvenlik hem de tarımda birçok veriyi tutması açısından oldukça faydalı bir sistem olduğu ancak gübre sektörüne getirdiği maliyetin sistemin en önemli sorunu olduğu,

- Patlayıcı özelliğe sahip olmayan ürünlerin bu sisteme dâhil edilmemesi gerektiği,
- GTS fiyatlarının ABD doları üzerinden belirlenmesinin doğru olmadığı,
- DUYGU HAVACILIK'ın geriye dönük hakları saklı kalmak kaydıyla fatura kesme uygulamasının ek maliyetlere neden olduğu,
- Tek yüklenici firmanın bütün gübre üreticilerine/ithalatçılara yetişemediği ve ürün tedarik sürecinde zaman zaman aksamalar yaşandığı,
- Sözleşmede yer alan ilk fiyatın DUYGU HAVACILIK'ın maliyetinin çok üzerinde olduğu,
- Sistem için gerekli olan makinelerin temininde küçük firmalara sorun çıkarıldığı,
- Son dönemdeki terör kaynaklı patlamaların azalmasının asıl sebebinin amonyum nitratlı ürünlerin satışının yasaklanması olduğu ve
- Bakanlık ile DUYGU HAVACILIK arasında imzalanan sözleşmenin içeriğinin gübre firmaları ile paylaşılmasının gerektiği

ifade edilmiştir.

H.4. DUYGU HAVACILIK Hakkındaki 16.04.2020 tarihli ve 20-20/266-127 Sayılı Kurul Kararı

- (74) Sektörde faaliyet gösteren Gemlik Gübre Sanayi AŞ, TOROS TARIM ve Doktor Tarsa Tarım San. ve Tic. AŞ tarafından Kuruma iletilen başvurular üzerine yapılan önaraştırma kapsamında, GTS ile ilgili tüm işleri ve işlemleri münhasıran yürüten DUYGU HAVACILIK'ın aşırı fiyat, sözleşme yapmanın reddi ve ayrımcılık uygulamaları ile hâkim durumunu kötüye kullandığı iddiaları ele alınmıştır.
- (75) Dosya kapsamında; DUYGU HAVACILIK'ın GTS Sözleşmesi uyarınca belirlenen fiyatları uyguladığı, fiyatlama kararlarının Bakanlık uhdesinde oluşturulan komisyon marifetiyle alındığı, yapılan incelemelerde ayrımcılık uygulamasına ilişkin olarak iddiaların somut delillerle desteklenmediği, ayrımcılık yapıldığına dair herhangi bir bilgi, belge ya da bulgu elde edilemediği, yapılan incelemeler ve Kurul içtihadı doğrultusunda DUYGU HAVACILIK'ın tedarik sağlamayı kesmesinin haklı gerekçelerinin bulunduğu, dolayısıyla sözleşme yapmanın reddi ihlalden bahsedilemeyeceği değerlendirilmiştir. Sonuç olarak düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre şikâyetin reddi ile soruşturma açılmamasına gerek olmadığına karar verilmiştir.
- (76) TOROS TARIM tarafından ilgili Kurul kararına karşı açılan iptal davası, Ankara 23. İdare Mahkemesinin 25.02.2021 tarihli, 2020/1365 E. ve 2021/353 K. sayılı kararı ile reddedilmiştir. Tarafın istinaf başvurusu da Ankara Bölge İdare Mahkemesi 8. İdari Dava Dairesinin 2021/871 E. ve 2022/561 K. sayılı kararı ile reddedilmiştir.

H.5. Yerinde İncelemede Elde Edilen Belgeler²⁸

- (77) Önaraştırma kapsamında, 06.11.2023 tarihinde DUYGU HAVACILIK'ta yerinde inceleme gerçekleştirilmiştir. Söz konusu yerinde incelemede elde edilen ve dosya konusu iddialara ilişkin olan belgelere aşağıda yer verilmektedir.
- (78) **Delil 1:** DUYGU HAVACILIK'ta yapılan yerinde incelemede elde edilen, 22.11.2019 tarihinde DUYGU HAVACILIK Finans ve Tahsilat Sorumlusu (.....) (M.E.) ile DUYGU

²⁸ Yazışmalardaki ifadeler, belgelerin aslına sadık kalmak amacıyla herhangi bir düzeltme yapılmaksızın aynı şekliyle aktarılmıştır. Tüm belgelerde yer alan **koyu** vurgular eklenmiştir.

HAVACILIK Tahsilat Kontrol Uzmanı (.....) (D.Y.K.) arasında geçen yazışmalarda aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

D.Y.K. 22.11.2019 (16.45):	(.....) siparis vermiş (.....) adet
M.E. 22.11.2019 (16.46):	Gondermiyelim
D.Y.K. 22.11.2019 (16.47):	Tamam Telefondaydim acamadim kusura bakmayin

- (79) **Delil 2:** DUYGU HAVACILIK'ta yapılan yerinde incelemede elde edilen, 03.11.2022-11.11.2022 tarihleri arasında DUYGU HAVACILIK Finans ve Tahsilat Sorumlusu (.....) (M.E.) ile (.....) Muhasebe Bölümü çalışanı (.....)²⁹ (M.B.) arasında geçen yazışmalarda aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

M.B. 03.11.2022 (11.53):	(.....) HANIM MERHABA TELEFON İLE ARADIM CEVAP VERMEİDNİZİ. SİPARİŞ VERDİM. DİĞER BARKODLARDAN BİLGİNİZ OLSUN
M.B. 03.11.2022 (11.54):	BARKODUMUZU BEKLİYORUZ.
M.B. 04.11.2022 (14.04):	(.....) hanım size bugün (.....) tl. çıkıyor. diğer bakiye haftaya gönderilecektir.
M.B. 04.11.2022 (14.05):	bugün barkodu çıkarırsanız.
M.E. 04.11.2022 (14.34):	Peşin çalışıyoruz ödemenin tamamı olmadan çıkartamayız.
M.B. 04.11.2022 (14.34):	O zaman bana (.....) bin adet çıkar Diğerini para gönderdiğim de cikart
M.E. 04.11.2022 (15.26):	Ok
M.E. 04.11.2022 (16.03):	(.....) bin çjartıyoruz (.....) bin pazartesi Çıkartalım
M.B. 04.11.2022 (16.03):	SİZ BİLİRSİNİZ
M.E. 04.11.2022 (16.04):	Çok yorgunluk var
M.B. 10.11.2022 (11.44):	(.....) hanım merhaba size bugün (.....) tl. çıkıyor. iyi çalışmalar.
M.B. 11.11.2022 (17.06):	(.....) MERHABA BARKOD ÇIKTIMI .
M.E. 11.11.2022 (17.26):	Çıkmadı

- (80) **Delil 3:** DUYGU HAVACILIK'ta yapılan yerinde incelemede elde edilen, 25.01.2023 tarihinde DUYGU HAVACILIK Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı (.....) (D.Ş.) ile DUYGU HAVACILIK Finans ve Tahsilat Sorumlusu (.....) (M.E.) arasında geçen yazışmalarda aşağıdaki ifadeler yer almaktadır³⁰:

D.Ş. 25.01.2023:	(.....)
D.Ş. 25.01.2023:	Zordayız dermisin
M.E. 25.01.2023:	Konuşurum ama imkansız
M.E. 25.01.2023:	(.....)
D.Ş. 25.01.2023:	Bence konuş
D.Ş. 25.01.2023:	Para yok de
M.E. 25.01.2023:	Konuşurum
D.Ş. 25.01.2023:	Az ürün verirmisin

²⁹ DUYGU HAVACILIK tarafından, (.....)'un YEŞİL BAŞAK siparişlerini oluşturan muhasebe personeli olduğu ifade edilmiştir.

³⁰ İlgili belgede, mesajların gönderildiği saat bilgileri tespit edilememiştir.

M.E. 25.01.2023:	Tamam (.....) bey
M.E. 25.01.2023:	(.....) vermiyorum
D.Ş. 25.01.2023:	Hiç verme
M.E. 25.01.2023:	(.....) da yarusını verdim
M.E. 25.01.2023:	Ok
D.Ş. 25.01.2023:	Virdaha verme
M.E. 25.01.2023:	Ok

- (81) **Delil 4:** DUYGU HAVACILIK'ta yapılan yerinde incelemede elde edilen, 28.02.2023 tarihinde DUYGU HAVACILIK Finans ve Tahsilat Sorumlusu (.....) (M.E.) ile (.....) Mali İşler Genel Müdür Yardımcısı (.....)³¹ (A.E.) arasında geçen yazışmalarda aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

M.E. 28.02.2023 (10.19):	(.....) bey merhaba Aralık faturası bugün ödenecek değil mi
A.E. 28.02.2023 (11.36):	Merhaba (.....) Hanım. Dün (.....) MTL ödeme yapılmış size
M.E. 28.02.2023 (12.40):	Dünkü ödeme geriye dönük faturadır. Aylık ödenmesi gereken faturanın ödemesi ne zaman yapılacaktır. Bu konuda bilgi alabilirmiyim
A.E. 28.02.2023 (14.50):	(.....) Hanım daha önceki yazışmalarımızda da belirttiğim gibi (.....) Geriye dönük faturanın üzerinde anlaşılmadığımız fiyat farkından dolayı olduğunu biliyoruz. Biz sizinle tedariki durdurmamak üzere nakit akışımızı zorlayarak ödeme vadelerinde anlaşip ödemeye devam ediyoruz. Bu arada 2023 için de %(.....) seviyesinde zam yaptınız ve bu artış nedeniyle sizden mal alamıyoruz. Şimdi Aralık faturasını soruyorsunuz. Ödememin sizden gübre üretimimizi durdurmadan etiket ve DNA barkod almamıza bir yararı olacaksa Aralık faturası için nakit akışımıza bakarak dönüş yapayım. Ancak aralık faturasını ödemek tedarikimizi açmayacaksa benim yerime siz olsanız ne yapardınız?
M.E. 28.02.2023 (14.56):	(.....) bey merhaba, vadesi geçmiş faturanın ödemesini istiyorum. 2023 yılına ait fiyatlarımıza tek itiraz eden firması 2023 Ocak ayının faturasını kabul ettiğinizde DNABarkod gönderimi sağlanacaktır. Vadesi dolan ve ödenmeyen faturalara vade farkı faturası kesilecektir. Bilgi vermek isterim Saygılarımla
A.E. 28.02.2023 (15.01):	(.....) hanım, bilgilendirme için teşekkürler. Ama 2022 fiyat farkını bile ödemeyen firmalar olduğunu biliyorum. Ayrıca 2023 faturasını kabul etmeye zorlamanın hakim gücünüzü kullanıp çiftçinin gübreye erişimini engellemeye neden olduğunuzu bir kez daha hatırlatmak isterim. Saygılar.

H.6. DEĞERLENDİRME

- (82) Önerştirmaya konu olan iki başvuruda özetle DUYGU HAVACILIK'ın;

³¹ (.....), Mart 2023 itibarıyla (.....) Genel Müdürlüğüne atanmıştır.

- GTS hizmetlerinin sağlanmasında yasal tekel konumunda olduğu,
- Yasal tekel konumunu kullanarak DNA Barkod ve DNA Bandrol satışlarında aşırı fiyat uyguladığı,
- DNA Barkod ve DNA Bandrol gönderimi sağlamamak suretiyle gübre üreticisi/ithalatçısı teşebbüslere mal vermeyi reddettiği ve
- Dolayısıyla 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiği

iddia edilmektedir.

- (83) 4054 sayılı Kanun'un "Kapsam" başlıklı 2. maddesinde "...mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren ya da bu piyasaları etkileyen her türlü teşebbüsün aralarında yaptığı rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı anlaşma, uygulama ve kararlar ile piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmaları... bu Kanun kapsamına girer." düzenlemesine yer verilmektedir.
- (84) Hâkim durum, 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesinde; "Belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü" olarak tanımlanmıştır. Bu tanım çerçevesinde, rekabetçi baskılardan belirgin şekilde bağımsız davranma gücüne sahip olan bir teşebbüsün hâkim durumda bulunduğu kabul edilmektedir. Nitekim rekabetçi baskılardan bağımsız davranabilen bir teşebbüs, fiyatlarını kârlı bir şekilde rekabetçi düzeyin üzerine çıkarabilme ve belirli bir süre boyunca bu düzeyde sürdürebilme imkânına sahiptir. Bunun yanı sıra bu konumdaki bir teşebbüs; üretim ve dağıtım düzeyi, mal ve hizmet çeşitliliği ve/veya kalitesi, yenilik düzeyi gibi unsurları da kendi lehine ve tüketicilerin zararına olacak şekilde rekabetçi seviyenin altına çekebilecektir.
- (85) 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinde ise "Bir veya birden fazla teşebbüsün ülkenin bütününde ya da bir bölümünde bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu tek başına yahut başkaları ile yapacağı anlaşmalar ya da birlikte davranışlar ile kötüye kullanması hukuka aykırı ve yasaktır." hükmüyle hâkim durumun kötüye kullanılması ihlal olarak nitelendirilmiştir.
- (86) 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinin uygulanmasında bir teşebbüsün hâkim durumda olması tek başına ihlal olarak değerlendirilmemekte ve teşebbüslerin kendi iç etkinlikleri sonucu rekabette ön plana çıkmalarına imkân tanınmaktadır. Bununla birlikte, hâkim durumdaki teşebbüslerin sahip oldukları pazar gücünün avantajından faydalanarak gerçekleştirdikleri tüketici refahını azaltıcı nitelikteki eylemleri Kanun tarafından yasaklanmaktadır. Bu itibarla, hâkim durumdaki teşebbüslerin, eylemleri ile rekabetin kısıtlanmasına yol açmama şeklinde özel sorumluluğunun bulunduğu kabul edilmektedir.
- (87) Bu doğrultuda öncelikle, 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında DUYGU HAVACILIK bakımından hâkim durum değerlendirmesi yapılacak, akabinde yukarıda bahsedilen iddialar bakımından DUYGU HAVACILIK hakkında soruşturma açılmasına gerek olup olmadığı hususu değerlendirilecektir.

H.6.1. Hâkim Durum Değerlendirmesi

- (88) Hâkim Durumdaki Teşebbüslerin Dışlayıcı Davranışlarına İlişkin Kılavuz (Hâkim Durum Kılavuzu)'da, bir teşebbüsün faaliyet gösterdiği pazarda hâkim durumda olup olmadığına ilişkin yapılacak değerlendirmede;
- İncelenen teşebbüsün ve rakiplerinin ilgili pazardaki konumu,

- Pazara giriş ve pazarda büyüme engelleri ve
- Alıcıların gücü

unsurlarının göz önünde bulundurulacağına yer verilmiştir.

- (89) Bu çerçevede, belirtilen üç unsura ilişkin değerlendirmelere ayrı alt başlıklar halinde aşağıda yer verilmektedir.

İncelenen Teşebbüsün ve Rakiplerinin İlgili Pazardaki Konumuna İlişkin Değerlendirme

- (90) Bakanlık tarafından, gübre üreticisi ve ithalatçısı teşebbüslerce piyasaya arz edilen gübrelerin paketleme aşamasından son kullanıcıya kadar takibinin sağlanması amacıyla 06.04.2017 tarihinde 2017/17 sayılı Tebliğ çıkarılmıştır. 2017/17 sayılı Tebliğ'in 5. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca üreticilere, piyasaya arz edilecek gübrelerde izlenebilirliği sağlayacak şekilde karekod ve DNA barkod içeren işaretleyici etiketli takip sistemini kurma ve uygulama zorunluluğu getirilmiştir.
- (91) Aynı Tebliğ'in 5. maddesinin birinci fıkrasında ise "*Bakanlık teknik düzenleme çerçevesinde karekod ve DNA Barkodlu takip sistemi ile kamera sisteminin kurulum ve işletilmesi ile ilgili faaliyetleri ayrı ayrı veya bir bütün olarak yapar veya yaptırır.*" hükmüne yer verilmiştir.
- (92) Bu kapsamda milli güvenlik ve gizlilik gözetilerek idari ve teknik şartnamede belirtilen şartları yerine getiren tek teşebbüs olan DUYGU HAVACILIK ile BÜGEM arasında 07.07.2017 tarihinde GTS Sözleşmesi imzalanmıştır. GTS Sözleşmesi ile birlikte 01.01.2018-01.01.2028 dönemini kapsayacak şekilde 10 yıl boyunca GTS ile ilgili tüm işlerin ve işlemlerin DUYGU HAVACILIK tarafından yürütülmesi kararlaştırılmıştır.
- (93) Akabinde 27.06.2018 tarihinde DUYGU HAVACILIK ve BÜGEM arasında GTS Tadil Sözleşmesi imzalanmış ve GTS Sözleşmesi'nin bitiş tarihi (.....)'a kadar uzatılmıştır.
- (94) Bu çerçevede GTS'ye ilişkin hizmetlerin sunulmasında DUYGU HAVACILIK'ın, (.....) tarihine kadar yasal tekel konumunda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla %100 pazar payı ile faaliyet gösteren DUYGU HAVACILIK'ın rakibi de bulunmamaktadır.

Pazara Giriş ve Pazarda Büyüme Engellerine İlişkin Değerlendirme

- (95) Pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerin pazar paylarına ilişkin göstergeler, hâkim durum tespiti yapmak için çoğu zaman tek başına yeterli olmamaktadır. Bu noktada, Hâkim Durum Kılavuzu çerçevesinde hâkim durum değerlendirmesinin ikinci aşaması olarak pazara yeni teşebbüslerin girmesinin ya da pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerin büyümesinin önünde engeller bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekmektedir.
- (96) İlgili pazarda sahip olunan yüksek pazar paylarının, söz konusu pazara girişlerin yeterince kolay olması halinde, önemli ölçüde rekabet karşıtı etkiler yaratması olası görülmemektedir. Nitekim potansiyel rakipler, pazar fiyatlarındaki olası yükselişlere karşı duyarlı bir şekilde ilgili pazara giriş yapabilecektir. Bu çerçevede, hâkim durum değerlendirmelerinde pazarın sadece mevcut yapısı baz alınarak sonuca ulaşılmaması gerekmektedir. Ayrıca, pazardaki mevcut rakiplerin kapasite artırması veya potansiyel rakiplerin pazara girmesi tehdidi de değerlendirmeye alınmalıdır.
- (97) İlgili ürün pazarına potansiyel rakipler tarafından yapılacak girişlerin yeterince kolay olması durumunda incelemeye konu teşebbüsün hâkim durumunun sorgulanabilir olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte, pazara girişlerin pazardaki oyuncular üzerinde yeterli seviyede rekabetçi baskı yarattığının kabul edilebilmesi için, pazara

girişlerin muhtemel, zamanlı ve olası rekabeti kısıtlayıcı etkileri yok edebilecek güçte olması gerekmektedir.

- (98) Bu çerçevede GTS'ye ilişkin hizmetlerin sunulmasında DUYGU HAVACILIK'ın, (.....) tarihine kadar yasal tekel konumunda olduğu dolayısıyla en azından (.....) tarihine kadar pazara başka herhangi bir oyuncunun girmesinin mümkün olmadığı ve pazarda yasal büyüme engelinin olduğu kanaatine varılmıştır.

Alıcıların Gücüne İlişkin Değerlendirme

- (99) Bir teşebbüsün ilgili pazardaki davranışları üzerinde etkili olan unsurlar fiili ve potansiyel rekabetle sınırlı değildir. İncelenen teşebbüsün müşterileri görece büyük, alternatif temin kaynakları hakkında yeterince bilgili ve makul bir süre içerisinde başka bir sağlayıcıya geçmek ya da kendi arzını yaratmak imkânına sahip ise bu müşterilerin pazarlık gücüne, bir başka deyişle alıcı gücüne sahip olduğu söylenebilecektir. Bu durumda müşterilerin alıcı gücü, incelenen teşebbüsün davranışlarını sınırlayan rekabetçi bir unsur olarak ortaya çıkacak ve teşebbüsün hâkim durumda olarak değerlendirilmesini engelleyebilecektir.
- (100) Bu çerçevede 2017/17 sayılı Tebliğ uyarınca piyasaya arz edilecek tüm gübrelerde DNA Barkod veya DNA Bandrol bulundurulmasının zorunlu olduğu ve gübre üreticisi/ithalatçısı olarak faaliyet gösteren teşebbüslerin DUYGU HAVACILIK'tan GTS hizmeti tedarik etmeden faaliyet gösteremeyeceği dikkate alındığında, DUYGU HAVACILIK karşısında alıcı gücünden bahsedilemeyeceği kanaatine ulaşılmıştır.
- (101) Yukarıda yer verilen üç unsur bütüncül olarak göz önünde bulundurulduğunda GTS hizmetlerinin sunulması pazarında faaliyet gösteren DUYGU HAVACILIK'ın hâkim durumda olduğu sonucuna varılmıştır.
- (102) Bu doğrultuda yerinde incelemede elde edilen belgeler ve dosya kapsamında edinilen bilgiler doğrultusunda DUYGU HAVACILIK'ın GTS'ye ilişkin davranışlarının hâkim durumun kötüye kullanılması bağlamında değerlendirilmesine bir sonraki başlık altında yer verilecektir.

H.6.2. Hâkim Durumun Kötüye Kullanılmasına İlişkin Değerlendirme

- (103) 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinde *“Bir veya birden fazla teşebbüsün ülkenin bütününde ya da bir bölümünde bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu tek başına yahut başkaları ile yapacağı anlaşmalar ya da birlikte davranışlar ile kötüye kullanması hukuka aykırı ve yasaktır.”* hükmü ile hâkim durumun kötüye kullanılmasının 4054 sayılı Kanun kapsamında ihlal olarak değerlendirildiğinden bahsedilmiştir.
- (104) Hâkim durumda olan bir teşebbüsün 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamındaki tek taraflı davranışları temel olarak dışlayıcı davranışlar ve sömürücü davranışlar olarak ikiye ayrılmaktadır³². Dışlayıcı davranışlar ticari faaliyet alanına başka teşebbüslerin girmesine engel olunması veya rakiplerin piyasadaki faaliyetlerini zorlaştıran ve rekabet yeteneklerini sınırlayan davranışlar olarak tanımlanabilmektedir. Bu tür kötüye kullanmalar, hâkim durumdaki teşebbüsün kendisine rakip olan teşebbüslere yönelik davranışları sonucunda rakiplerin piyasadan dışlanmasına neden olabileceği gibi hâkim durumdaki teşebbüsün kendisiyle rekabet içerisinde bulunmayan müşterilerine yönelik

³² Hâkim Durum Kılavuzu'nda *“Hâkim durumun kötüye kullanılması halleri genel olarak dışlayıcı, sömürücü ve ayrımcı nitelikteki kötüye kullanmalar şeklinde üçlü bir tasnif çerçevesinde ele alınmaktadır.”* ifadesi yer almaktadır. Ancak ayrımcı nitelikteki kötüye kullanmaları dışlayıcı ve sömürücü kötüye kullanmalardan bütünüyle ayırmanın mümkün olmadığı düşünüldüğünde ikili ayrıma yer verilmiştir.

olan davranışları sonucunda alt pazardaki teşebbüslerin bir kısmının pazardan dışlanmasına da yol açabilmektedir.

- (105) Bu kapsamda dosya konusu DUYGU HAVACILIK'ın DNA Barkod ve DNA Bandrol gönderimi sağlamamak suretiyle gübre üreticisi/ithalatçısı teşebbüslere mal vermeyi reddettiği iddiaları dışlayıcı davranışlar kategorisinde değerlendirilebilecektir.
- (106) Diğer yandan sömürücü davranışlar ise hâkim durumdaki teşebbüs tarafından pazar gücü kullanılarak fiyatlama ve haksız sözleşme koşulları gibi diğer uygulamalar yoluyla tüketici refahında doğrudan bir kayba yol açan eylemlerdir. Sömürücü davranışlar doğrudan pazarda rekabeti bozmaya yönelik olmayıp bu davranışlardan rakipler değil öncelikle tüketiciler ve müşteriler etkilenmektedir. Bu özellikleri dolayısıyla sömürücü davranışlar doğrudan rekabeti bozucu nitelikte olmayan kötüye kullanma halleri şeklinde de tanımlanmaktadır.
- (107) Bu kapsamda dosya konusu bir diğer iddia olan DUYGU HAVACILIK'ın yasal tekel konumunu kullanarak DNA Barkod ve DNA Bandrol satışlarında aşırı fiyat uyguladığı iddiaları ise sömürücü davranışlar kategorisi altında değerlendirilebilecektir.
- (108) Bu çerçevede gerekçeli kararın devamında öncelikle dışlayıcı davranışlar kategorisinde yer alan sözleşme yapmanın reddi (mal vermenin reddi) iddiasına ilişkin değerlendirmelere, akabinde aşırı fiyat iddiasına ilişkin değerlendirmelere yer verilecektir.

H.6.2.1. Sözleşme Yapmayı Reddetme İddiasına İlişkin Değerlendirme

- (109) Rekabet hukukunda esas olarak, hâkim durumda olsun ya da olmasın tüm teşebbüslerin iş yapacakları teşebbüsleri özgürce seçme ve mülkiyetlerinde bulunan varlıklar üzerinde özgürce tasarruf edebilme hakları olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte, istisnai bazı durumlarda hâkim durumdaki teşebbüslerin sözleşme yapmayı reddetmeleri rekabeti kısıtlayıcı bir davranış olarak değerlendirilebilmekte ve hâkim durumdaki teşebbüse rekabet hukuku çerçevesinde sözleşme yapma yükümlülüğü getirilebilmektedir.
- (110) Bu çerçevede öncelikle rekabet hukuku literatüründe sözleşme yapmayı/mal vermeyi reddetme eylemi tanımlanacak, akabinde ise dosya kapsamında elde edilen belgeler rekabet hukuku kapsamında değerlendirilecektir.
- (111) Rekabet hukukunda, bir teşebbüsün ürettiği mal ya da hizmetler ile sahibi olduğu maddi ya da gayri maddi işletme unsurlarını diğer teşebbüslere sağlamaması ya da bunların diğer teşebbüsler tarafından kullanılmasına doğrudan veya dolaylı olarak izin vermemesi sözleşme yapmayı reddetme olarak ele alınmaktadır. Bu kapsamda ham madde niteliğindeki fiziksel ürünler, belirli hizmetlerin sağlanabilmesi için gerekli altyapılar, ürün dağıtım sistemleri ve fikri mülkiyet hakları ile korunan yahut korunmayan gayri maddi işletme unsurları ya da bilgileri ile teşebbüslerin sözleşme yapma talebine konu olabilecek diğer varlıklar anılan mal, hizmet ya da unsurlar arasında değerlendirilebilmektedir.
- (112) Sözleşme yapmayı reddetme; mal ya da hizmete ilişkin mevcut bir sözleşme ilişkisinin kesilmesi şeklinde olabileceği gibi, potansiyel müşterilerin sözleşme taleplerinin reddedilmesi şeklinde de olabilmektedir. Bununla birlikte sözleşme yapmayı reddetme, hâkim durumdaki teşebbüsün, kendisine yöneltilen sözleşme yapma talebini herhangi bir sebep göstermeksizin reddetmesi şeklinde doğrudan olabileceği gibi makul olmayan ertelemeler, ürün arzının azaltılması ve makul olmayan şartlar ileri sürülmesi gibi davranışlar yoluyla dolaylı olarak da gerçekleşebilmektedir. Ayrıca sözleşme yapmayı reddetme eylemi, hâkim durumdaki teşebbüsün alt pazarda kendisiyle rekabet halinde

olan teşebbüslere yönelik olabileceği gibi kendisiyle rekabet içerisinde bulunmayan müşterilerine yönelik de olabilmektedir. Burada alt pazar kavramı, sözleşme yapma talebine konu olan unsurun mal veya hizmet üretiminde girdi olarak kullanıldığı pazarı ifade etmektedir. Hâkim durumdaki teşebbüsün, sözleşme yapmayı reddettiği teşebbüs ile alt pazarda rekabet ediyor olması halinde sözleşme yapmayı reddetme davranışının rekabeti kısıtlayıcı sonuçlar ortaya çıkarması daha muhtemeldir.

- (113) Dosya kapsamında DUYGU HAVACILIK'ın gübre üretimi/ithalatı pazarında hâlihazırda faaliyet göstermediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla sözleşme yapmanın reddi iddiaları bakımından, DUYGU HAVACILIK'ın gübre üretimi/ithalatı pazarında faaliyet gösteren teşebbüslere diğer bir ifadeyle kendisiyle rekabet içerisinde bulunmayan müşterilerine yönelik davranışları incelenmiştir.
- (114) Bu çerçevede önaraştırma kapsamında gerçekleştirilen yerinde incelemede sözleşme yapmanın reddi iddiaları çerçevesinde ele alınabilecek birtakım belgeler elde edilmiştir. Söz konusu belgelerde geçen ifadelerle aşağıda yer verilmektedir.
- (115) **Delil 1**'de, DUYGU HAVACILIK Tahsilat Kontrol Uzmanı tarafından gönderilen “(.....) sipariş vermiş (.....) adet” mesajına, DUYGU HAVACILIK Finans ve Tahsilat Sorumlusu tarafından “Gondermeyelim” şeklinde cevap verildiği görülmektedir.
- (116) **Delil 2**'den, YEŞİL BAŞAK Muhasebe Sorumlusu tarafından 10.11.2022 tarihinde DUYGU HAVACILIK Finans ve Tahsilat Sorumlusu'na gönderilen “(.....) hanım merhaba size bugün 150.000 tl. çıkıyor. iyi çalışmalar” mesajının yanıtsız bırakıldığı, 11.11.2022 tarihinde yine YEŞİL BAŞAK Muhasebe Sorumlusu tarafından DUYGU HAVACILIK Finans ve Tahsilat Sorumlusuna gönderilen “(.....) MERHABA BARKOD ÇIKTIMI” ifadesine DUYGU HAVACILIK Finans ve Tahsilat Sorumlusu tarafından “Çıkmadı” şeklinde yanıt verildiği anlaşılmaktadır.
- (117) **Delil 3**'ten DUYGU HAVACILIK Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı ile DUYGU HAVACILIK Finans ve Tahsilat Sorumlusu arasında geçen konuşmalarda “Az ürün verirmisin”, “Tamam (.....) bey, (.....) vermiyorum”, “Hiç verme”, “(.....) da yarusını verdim” ve “Virdaha verme” ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir.
- (118) **Delil 4**'ten (.....) tarafından DUYGU HAVACILIK'a 27.02.2023 tarihinde 10 milyon TL ödeme yapıldığı, ancak DUYGU HAVACILIK tarafından bu ödemenin geriye dönük faturalara yansıtıldığı, dolayısıyla ürün gönderimi sağlanmadığı anlaşılmaktadır. Belgede geçen ve DUYGU HAVACILIK Finans ve Tahsilat Sorumlusu tarafından (.....) Mali İşler Genel Müdür Yardımcısına gönderilen “2023 Ocak ayının faturasını kabul ettiğinizde DNABarkod gönderimi sağlanacaktır. Vadesi dolan ve ödenmeyen faturalara vade farkı faturası kesilecektir” mesajı da bu duruma işaret etmektedir.
- (119) Ayrıca (.....) tarafından yapılan şikâyet başvurusunda; DUYGU HAVACILIK'ın geçmiş dönemlere ait fark faturaları çıkardığı, söz konusu faturaların (.....) tarafından ödememesi nedeniyle DUYGU HAVACILIK'ın (.....)'a ürün vermediği iddia edilmiştir.
- (120) Yukarıda yer verilen **Delil 1**, **Delil 2**, **Delil 3**, **Delil 4** ve (.....) tarafından yapılan şikâyet başvurusu incelendiğinde; DUYGU HAVACILIK tarafından, DNA Barkodlarının ve DNA Bandrollerinin gübre üreticisi/ithalatçısı teşebbüslere tedarik edilmediği ya da kısmi olarak tedarik edildiği görülmektedir.
- (121) Bu kapsamda DNA Barkodlarının ve DNA Bandrollerinin gübre üreticisi/ithalatçısı teşebbüslere tedarik edilmemesi ya da kısmi olarak tedarik edilmesine ilişkin eylemlerin Hâkim Durum Kılavuzu kapsamında daha detaylı değerlendirilmesi ihtiyacı hâsıl olmuştur.

- (122) Hâkim Durum Kılavuzu'na göre, sözleşme yapmayı reddetme iddiaları değerlendirilirken ihlalin tespiti için üç koşulun birlikte varlığı aranmaktadır. Bu çerçevede;
- Reddetme, alt pazarda rekabet etmek için vazgeçilmez bir ürüne ya da hizmete ilişkin olmalı,
 - Reddetmenin, alt pazarda etkin rekabeti ortadan kaldırması muhtemel olmalı ve
 - Reddetmenin tüketici zararına yol açması muhtemel olmalıdır.
- (123) Yukarıda yer verilenler kılavuz hükümleri ışığında, reddetmeye konu unsur alt pazarda etkin bir şekilde rekabet edebilmek için nesnel olarak gerekli olmalıdır. Bu durum, reddetmenin olumsuz sonuçlarını telafi edebilmek için rakiplerin sözleşme talebine konu olan unsurun alt pazarda başvurabilecekleri mevcut ya da potansiyel bir ikamesinin bulunmaması halinde söz konusu olmaktadır. İlgili unsurun mevcut veya potansiyel ikamesinin olup olmadığını değerlendirilirken, hâkim durumda bulunan teşebbüsün rakiplerinin öngörülebilir bir gelecekte söz konusu unsuru etkin bir şekilde tekrar oluşturup oluşturamayacakları da göz önünde bulundurulmalıdır.
- (124) Redde konu olan unsurun, vazgeçilmezlik koşulunu sağladığının tespit edilmesi halinde, hâkim durumdaki teşebbüsün sözleşme yapmayı reddetmesinin hemen ya da zaman içinde alt pazarda etkin rekabetin ortadan kaldırılmasına yol açmasının muhtemel olup olmadığı değerlendirilmektedir. Bu çerçevede hâkim durumdaki teşebbüsün alt pazardaki payı büyüdükçe, sözleşme yapmayı reddetme sonucunda alt pazardaki etkin rekabetin ortadan kaldırılması olasılığının artacağı söylenebilecektir.
- (125) Reddetmenin tüketici zararına yol açmasının muhtemel olup olmadığının değerlendirilmesi aşamasında ise tüketiciler bakımından, sözleşme yapmayı reddetmenin ilgili pazardaki olumsuz sonuçlarının, sözleşme yapma yükümlülüğü getirilmesinin zaman içinde yaratacağı olumsuz sonuçlarından daha fazla olup olmayacağı incelenmektedir. Örneğin, hâkim durumdaki teşebbüsün sözleşme yapmayı reddetmesi sonucunda rakiplerin yenilikçi ürün ya da hizmetleri piyasaya sürmesinin engellendiği ve/veya reddetme davranışıyla takip eden yeniliklerin önünün tıkandığı hallerde muhtemel tüketici zararından bahsedilebilmektedir. Bu durum, özellikle sözleşme yapma talebinde bulunan rakibin hâkim durumdaki teşebbüsün ürettiği mal veya hizmetler ile sınırlı kalmayarak potansiyel talebin olduğu yeni ve daha gelişmiş mal veya hizmetler sunma amacını taşıdığı veya teknolojik gelişmeye katkıda bulunmasının olası olduğu hallerde söz konusu olmaktadır. Benzer şekilde, hâkim durumdaki teşebbüsün sözleşme yapmayı reddetmesi sonucunda alt pazarda normalde elde edeceği kardan daha fazla kar elde etmesinin muhtemel olup olmadığı da tüketici zararının değerlendirilmesinde dikkate alınmaktadır.
- (126) Yukarıda sayılan üç koşulun birlikte varlığının yanı sıra, teşebbüsün ileri sürdüğü haklı gerekçe iddiaları da göz önünde bulundurulmaktadır. Sözleşme yapma talebinde bulunan teşebbüsün ticari kredibilitesinin olmaması, arzın kapasite sınırlarına bağlı olarak geçici olarak ya da tamamen durdurulması, çeşitli güvenlik gerekliliklerinin karşılanamaması gibi hususlar nesnel gereklilik olarak değerlendirilebilmektedir.
- (127) Yukarıda yer verilen kılavuz düzenlemeleri de göz önünde bulundurularak “sözleşme yapmanın reddi” eyleminden bahsedebilmek için özetle;
- Eylemi gerçekleştiren teşebbüsün hâkim durumda olması,
 - Reddetme eyleminin, alt pazarda rekabet etmek için vazgeçilmez bir ürüne ya da hizmete ilişkin olması,

- Reddetmenin, alt pazarda etkin rekabeti ortadan kaldırmasının muhtemel olması,
- Reddetmenin tüketici zararına yol açmasının muhtemel olması ve
- Reddetme eylemi için objektif haklı bir gerekçenin olmaması

gerekmektedir.

- (128) Dolayısıyla dört pozitif koşulun ve bir negatif koşulun varlığının bir arada olması halinde mal vermenin reddi eyleminden bahsedilebilecektir. Bu çerçevede objektif haklı bir gerekçenin olduğu durumda, diğer dört koşul sağlansa dahi “sözleşme yapmayı reddetme” eyleminden bahsedilemeyecektir. Bu nedenle, usulü fayda da göz önünde bulundurularak kararın bu bölümünde DUYGU HAVACILIK bakımından objektif haklı bir gerekçenin olup olmadığı hususu incelenecektir.
- (129) Bu kapsamda Delil 1, Delil 2, Delil 3 ve Delil 4’te yer alan ifadeler ile (.....) tarafından yapılan şikâyet başvurusunda dile getirilen hususların açıklığa kavuşturulması ve DUYGU HAVACILIK’ın diğer teşebbüslere ürün tedarikini durdurup durdurmadığının tespit edilebilmesi adına gübre üretimi ve satışı faaliyeti ile iştigal eden teşebbüslerle de görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda yukarıda yer verilen Delil 1, Delil 2, Delil 3 ve Delil 4’de adı geçen (.....), (.....), (.....), (.....) ve dosya kapsamında şikâyetçi konumunda bulunan (.....) ile ayrıca belgelerde adı geçmeyen fakat sektör paydaşlarından olan (.....) ve (.....) ile çevrim içi görüşmeler gerçekleştirilmiştir.
- (130) Söz konusu çevrim içi görüşmelerde taraflara; DNA Barkod ve DNA Bandrol taleplerinin DUYGU HAVACILIK tarafından karşılanma durumuna ilişkin soru yöneltilmiş ve söz konusu soru karşılığında (.....), (.....) ve (.....) yetkilileri tarafından, DUYGU HAVACILIK’a ödeme yapıldığı takdirde DUYGU HAVACILIK’ın ürün tedarikini gerçekleştirdiği hususunu bildirilmiştir.
- (131) Nitekim (.....) ile 10.11.2023 tarihinde gerçekleştirilen görüşmede teşebbüs yetkilileri tarafından; “Ödemelerde herhangi bir aksaklık olması durumunda önce DUYGU HAVACILIK tarafından kendilerine uyarı yapıldığı daha sonra ise ürün tedarikinin durdurulduğu”, (.....) ile 10.01.2024 tarihinde gerçekleştirilen görüşmede teşebbüs yetkilileri tarafından; “Stoklu çalışılmak istendiği fakat DUYGU HAVACILIK’ın ücretini almadan barkod tedarik etmediği ve ödeme yapıldığı zaman DNA Barkod ve DNA Bandrol tedarikinde herhangi bir sorunla karşılaşmadığı” ifade edilmiştir.
- (132) Öte yandan (.....) ve (.....) ile yapılan görüşmelerde, DUYGU HAVACILIK’ın sözleşme yapmayı reddetme kapsamında değerlendirilebilecek bir uygulaması olduğuna dair herhangi bir beyanda bulunulmamıştır. Nitekim Delil 4’te DUYGU HAVACILIK Finans ve Tahsilat Sorumlusu ile (.....) Mali İşler Genel Müdür Yardımcısı arasında gerçekleştirilen yazışmada yer alan “Ahmet bey merhaba,vadesi geçmiş faturanın ödemesini istiyorum. 2023 yılına ait fiyatlarımıza tek itiraz eden firmasınız 2023 Ocak ayının faturasını kabul ettiğinizde DNABarkod gönderimi sağlanacaktır. Vadesi dolan ve ödenmeyen faturalara vade farkı faturası kesilecektir.Bilgi vermek isterim...” ifadeleri dikkate alındığında (.....)’a ürün tedarik edilmemesinin sebebinin ödenmemiş faturalar olduğu anlaşılmaktadır.
- (133) 08.01.2024 tarihinde (.....) ile gerçekleştirilen telefon görüşmesinde (.....) tarafından; DUYGU HAVACILIK’ın 2022 yılının Ocak ayında fiyat artışı yapmadığı ancak aynı yılın Eylül ayında fiyat artışı gerçekleştirdiği, ayrıca Ocak–Eylül 2022 dönemine ait faturalara sonradan fiyat farkı faturası düzenlediği belirtilmiştir. (.....) tarafından söz konusu fark faturalarının ödenmediği ve bunun sonucunda 2023 yılının başlarında DNA Bandrol

ödemesi yapmasına rağmen DUYGU HAVACILIK'tan DNA Bandrol tedariki gerçekleştirilemediği hususları aktarılmıştır.

- (134) İlaveten görüşmede; (.....)'ın söz konusu durumu DUYGU HAVACILIK'a sorduğu, DUYGU HAVACILIK'ın ise (.....)'a geçmiş dönemlere ait borçlarının bulunduğunu ve bu borçların ödenmesi hâlinde yeni ürünlerin tedarik edilebileceğini bildirdiği aktarılmıştır.
- (135) Söz konusu olayın açıklığa kavuşturulabilmesi adına DUYGU HAVACILIK tarafından gönderilen cevabi yazı incelendiğinde; (.....) tarafından 14.03.2023 tarihinde (.....) TL'lik bir sipariş oluşturulduğu ve aynı gün söz konusu siparişin ücretinin ödendiği, ancak (.....) tarafından geçmiş tarihli (30.09.2022 ve 15.10.2022) iki adet faturanın ödenmediği, dolayısıyla (.....)'ın 2022 yılından yapılan mal ve hizmet teslimi ile ilgili olarak iki adet borcunun bulunduğu ve 14.03.2023 tarihli sipariş için yatırılan bedelin ilk olarak geçmiş borçlara mahsup edileceğinin (.....)'a bildirildiği hususları yer almaktadır. Ayrıca DUYGU HAVACILIK'ın cevabi yazısında; (.....) tarafından 14.03.2023 tarihinde yatırılan (.....) TL tutarındaki bedelin geçmiş tarihli olan (30.09.2022 ve 15.10.2022) faturalara mahsup edilmesinin (.....) tarafından kabul edilmediği ve ücret iadesinin talep edildiği, ücret iadesi talebi doğrultusunda 12.04.2023 tarihinde mevzubahis tutarın iade edildiği, daha sonra gerçekleştirilen iki sipariş için yatırılan tutarların ise aynı gün içerisinde iade edildiği hususları yer almaktadır.
- (136) Özetle; (.....)'ın DUYGU HAVACILIK'a geçmiş dönem borçlarının bulunduğu, bu kapsamda (.....) tarafından sipariş edilen ve aynı gün ödenen ürün bedellerinin DUYGU HAVACILIK tarafından öncelikli olarak geçmiş dönem borçlarına mahsup edilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Ancak (.....)'ın durumu kabul etmeyerek ödemesinin iadesini talep ettiği ve geçmiş dönem borçlarını reddettiği görülmektedir. Dolayısıyla (.....)'ın geçmiş dönem borçlarını kabul etmemesi ve DUYGU HAVACILIK'ın geçmiş dönem alacaklarını tahsil edebilmek adına ürün tedarikini durdurduğu anlaşılmaktadır.
- (137) Dolayısıyla sektör paydaşları ile gerçekleştirilen tüm görüşmeler ve DUYGU HAVACILIK tarafından gönderilen cevabi yazılar incelendiğinde; DUYGU HAVACILIK'ın yalnızca ödeme yapılmadığı dönemlerde ürün tedarikini durdurduğu anlaşılmıştır.
- (138) Buna ek olarak, DUYGU HAVACILIK ile BÜGEM arasında imzalanmış olan GTS Sözleşmesi'nin "ÖDEMELELER" başlıklı 11. Maddesinin ikinci fıkrasında yer alan (.....) hükmüne istinaden DUYGU HAVACILIK'ın ödeme yapmayan kullanıcılara ürün tedarik etmeme hakkının bulunduğu anlaşılmıştır. Ayrıca yukarıda yer verilen GTS Sözleşmesi'nin 11. maddesindeki hüküm olmasa dahi ödeme yapılmadığı takdirde sağlayıcı tarafından ürün tedarik edilmemesinin ticari hayatın olağan akışına uygun olduğu değerlendirilmektedir.
- (139) Nitekim Kurulun 05.01.2023 tarihli ve 23-01/13-8 sayılı LG³³ kararında "Sözleşme yapmanın reddi kapsamında objektif haklı gerekçelerden biri olarak sayılan sağlayıcı alıcı arasındaki ticari ilişkilerin durumu da konunun başka bir boyutunu oluşturmakta olup, örneğin alıcının sağlayıcıya borcunun bulunması, bu borcun ödenmemesi, alıcının ticari itibarının bulunmaması gibi nedenler sağlayıcı bakımından süregelen ticari bir ilişkinin kesilmesinin haklı gerekçesi sayılabilmektedir." değerlendirilmesinde bulunularak sağlayıcı konumundaki LG'nin alıcıları ile sözleşme ilişkisini sonlandırmasında LG'nin objektif haklı gerekçelerinin bulunduğu değerlendirilmesi yapılmıştır.

³³ LG Electronics Tic. AŞ

- (140) Yukarıda da yer verildiği üzere Hâkim Durum Kılavuzu'nda; hâkim durumdaki teşebbüsün, sözleşme yapmayı reddettiği teşebbüs ile alt pazarda rekabet ediyor olması halinde sözleşme yapmayı reddetme davranışının rekabeti kısıtlayıcı sonuçlar ortaya çıkarması daha muhtemel görülmüştür. Buradaki rekabeti kısıtlayıcı temel etki; hâkim durumdaki teşebbüsün alt pazardaki rakiplerine, zorunlu unsur olarak değerlendirilen ürünün tedarikini durdurarak rakiplerin dışlanması oluşturmaktadır. Ancak DUYGU HAVACILIK'ın gübre üretimi ve dağıtımı pazarında faaliyet göstermediği ve ürün tedarikinin kesilmesinin ödemelerdeki aksaklıklara bağlı olduğunun anlaşıldığı göz önünde bulundurulduğunda DUYGU HAVACILIK'ın alt pazardaki teşebbüsleri dışlamaya yönelik bir eylem içerisinde bulunmadığı söylenebilecektir.
- (141) Bununla birlikte hâkim durumdaki teşebbüs, alt pazarda faaliyet göstermese dahi hâkim durumdaki teşebbüsün alıcılarına mal vermeyi reddedebildiği durumlar da söz konusu olabilmektedir. Hâkim durumdaki teşebbüsün buradaki temel motivasyonu ise, alıcıya sağlanan ürünün arz miktarı kontrol edilerek alt pazarda faaliyet gösteren teşebbüse sağlanan ürünün fiyatının artırılması ve bu sayede hâkim durumdaki teşebbüsün kârının artırılması yönünde olmaktadır. Ancak DUYGU HAVACILIK ile BÜGEM arasında imzalanmış olan GTS Sözleşmesi'nin 5. maddesinde uygulama birim fiyatlarının ve yıllık fiyat artış oranlarının Bakanlık ile DUYGU HAVACILIK arasında kararlaştırıldığı ele alındığında arz miktarının kısıtlanması suretiyle hâkim durumdaki DUYGU HAVACILIK'ın kârını artırması da mümkün görünmemektedir. Nitekim birim fiyatlarının ve yıllık fiyat artış oranlarının sözleşme ile kararlaştırıldığı göz önünde bulundurulduğunda DUYGU HAVACILIK, alt pazarda faaliyet gösteren oyunculara ürün tedarik etmediğinde ya da ürünü kısmi ürün tedarik ettiğinde gelir kaybı ile karşılaşacaktır.
- (142) Sonuç olarak; gerek GTS Sözleşmesi'nin "ÖDEMELER" başlıklı 11. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan(.....) hükmü, gerek (.....), (.....) ve (.....) yetkilileri tarafından, DUYGU HAVACILIK'a ödeme yapılmadığı takdirde DUYGU HAVACILIK'ın ürün tedarikini gerçekleştirmediğine yönelik beyanat, gerekse de DUYGU HAVACILIK'ın mal vermenin reddi eylemini gerçekleştirmesi için herhangi bir iktisadi rasyonalitenin bulunmaması nedeniyle şikâyet konusu eylemin sözleşme yapmanın reddi kapsamında değerlendirilmeyeceği kanaatine ulaşılmıştır.

H.6.2.2. Aşırı Fiyat İddialarına İlişkin Değerlendirme

- (143) Aşırı fiyat, pazar gücünün uygulanması sonucunda sürekli olarak rekabetçi düzeyin önemli ölçüde üzerinde belirlenen fiyat olarak tanımlanmaktadır. Aşırı fiyatlama sonucunda rekabetçi piyasalarda oluşan tüketici fazlasının, bir kısmı pazar gücünü elinde bulunduran firmaya üretici fazlası olarak geçmekte, bir kısmı ise tamamen kaybolmaktadır.
- (144) Aşırı fiyatlamaya yönelik yaklaşımlar rekabet otoritelerinin hukuk sistemlerinde farklılık göstermektedir. Aşırı fiyatlamaya; ABD'de rekabet hukuku çerçevesinde müdahale edilmezken Avrupa Birliği rekabet hukukunda müdahale edilebilmektedir. Bunun yasal dayanağı Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Anlaşma (ABİDA)'nın 102. maddesidir. Bu maddede kötüye kullanma örnekleri arasında sayılan "*Doğrudan ya da dolaylı olarak haksız alım ya da satış fiyatları uygulamak veya haksız ticari koşullar öne sürmek*" aşırı fiyatlamayı da içine alan bir başlık olarak kabul edilmektedir.
- (145) Uygulamada ise fiyatın aşırı olup olmadığına ilişkin genel yaklaşım ürünün veya hizmetin "*ekonomik değeri*" ile "*fiyatı*" arasındaki ilişkinin makul (*reasonable*) olmaktan uzaklaşmasına ilişkin yapılan değerlendirmelerden oluşmaktadır. Bu çerçevede Avrupa

Birliğı Adalet Divanı (ABAD)'nın *United Brands Company* kararında^{34,35} “*hâkim durumdaki teşebbüsün bu durumdan kaynaklanan, normal ve yeterli derecede etkin rekabetin olması halinde elde edemeyeceğı ticari faydaları elde edebileceğı imkânlardan faydalanıp faydalanmadığının belirlenmesi*”nin önemine vurgu yapılmış ve “*sunulan ürünün ekonomik değerine kıyasla aşırı*” fiyat uygulamanın bir kötüye kullanma hali olduğu belirtilmiştir. Buradan yola çıkarak hâkim durumda bulunan bir teşebbüsün rekabetçi şartlarda uygulayamayacağı ve sunduğı ürünün/hizmetin ekonomik değerinin önemli ölçüde üzerinde olan fiyatların rekabet hukuku anlamında aşırı fiyat olarak değerlendirileceğı söylenebilecektir.

- (146) Aşırı fiyatlama davranışı Türk rekabet hukukunda ise 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında hâkim durumun kötüye kullanılması davranışlarından biri olarak ele alınmaktadır. Aşırı fiyatlama davranışının ele alındığı Kurul kararları incelendiğinde; hâkim durumda bulunan bir teşebbüsün rekabetçi şartlarda uygulayamayacağı ve sunduğı ürünün/hizmetin ekonomik değerinin önemli ölçüde üzerinde olan fiyatların rekabet hukuku anlamında aşırı fiyat olarak değerlendirildiğı görülmektedir. Kurulun bugüne kadar izlediğı yaklaşım, aşırı fiyata ancak sınırlı bazı koşullar altında rekabet hukuku çerçevesinde müdahale edilmesi gerektiğini işaret etmektedir. Bu yaklaşımın altında yatan gerekçelerden biri, müdahale sonucunda teşebbüslerin kârlarının sınırlanacak olması nedeniyle pazara yeni girişlerin ve pazarda yatırımların engellenmesi gibi pazarın işleyişine ilişkin sakıncalar ve rekabet otoritelerinin aşırı fiyatlamamanın tespiti ve aşırı fiyatlamaya müdahale yöntemindeki hata riskidir.
- (147) Aşırı fiyatın tespitine yönelik geçmiş tarihli Kurul kararlarında³⁶ yapılan değerlendirmelere bakıldığında, “*ekonomik değer testi*” (EDT)nin uygulamaların temelini oluşturduğu, daha sonra geliştirilen yöntemlerin ise EDT ile çizilen temel çerçeveye dayandığı görülmektedir.
- (148) İki aşamalı bir test olan EDT'nin ilk aşamasında incelemeye konu ürünün/hizmetin fiyatı ile maliyeti karşılaştırılmakta; ikinci aşamada ise incelenen fiyat kendi içinde ya da rakip ürün/hizmet fiyatları ile kıyaslanmaktadır. Kıyaslamaya konu edilebilecek teşebbüslerin bulunmadığı hallerde ise incelenen teşebbüsün zaman içindeki fiyatları kendi içinde ve varsa dosya özelinde başvurulabilecek diğer ölçütlerle karşılaştırılabilmektedir. Fiyat-maliyet karşılaştırmasında, bir ürün/hizmetin sunulması için katlanılan maliyetler ile satış fiyatı arasındaki fark değerlendirilmekte ve bir teşebbüsün ne oranda kâr elde ettiğı tespit edilmektedir. Bu yaklaşımda maliyetin ve üzerine eklenen makul kâr marjının toplamını aşan fiyatların aşırı olduğu kabul edilmektedir.
- (149) Bu çerçevede DUYGU HAVACILIK'ın faaliyet gösterdiği GTS hizmetlerinin sağlanması pazarında yasal tekel konumunda olduğu ve GTS benzeri bir sistemin dünyada başka bir örneğinin bulunmadığı, dolayısıyla DUYGU HAVACILIK'ın GTS fiyatlarının kıyaslanabileceğı rakip ürün/hizmet fiyatlarının olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple

³⁴ Case 27/76 *United Brands Company v. Commission* (1978) ECR 207.

³⁵ *United Brands Company* kararında, Avrupa Komisyonu (Komisyon)'nun *Chiquita* kararına karşı yapılan temyiz başvurusu değerlendirilmiştir. Komisyon, söz konusu kararında, *Chiquita* markalı muzların sağlayıcısı olan ve Belçika, Lüksemburg, Danimarka, Almanya, İrlanda ve Hollanda'dan oluşan ilgili pazarda hâkim durumda olduğu tespit edilen *United Brands Company*'nin hâkim durumunu yeniden satış koşullarını belirlemek, fiyat ayrımcılığı yapmak, mal vermeyi reddetmek ve haksız satış fiyatları uygulamak suretiyle kötüye kullandığına hükmetmiştir. ABAD, Komisyon kararının haksız satış fiyatlarına ilişkin kısmını delil yetersizliğinden dolayı bozmuş, diğer üç ihlale ilişkin kısmını onamıştır.

³⁶ 06.04.2001 tarihli ve 01-17/150-39 sayılı, 03.01.2008 tarihli ve 08-01/5-4 sayılı, 15.07.2009 tarihli ve 09-33/739-176 sayılı ve 17.01.2014 tarihli ve 14-03/60-24 sayılı Kurul kararları.

önaraştırma sürecinde DUYGU HAVACILIK'ın 2022 yılına³⁷ ilişkin GTS fiyatlarını ve GTS maliyetlerini kapsayacak şekilde analiz yapılmıştır.

- (150) Bu kapsamda, 2022 yılı bakımından DUYGU HAVACILIK tarafından katlanılan DNA Barkod ve DNA Bandrol birim maliyetlerine ve teşebbüsün A Grubu ve B Grubu gübreler için uyguladığı GTS fiyatlarına ilişkin bilgilere aşağıdaki tabloda yer verilmektedir.

Tablo 5- 2022 Yılına İlişkin Gübre Türü Bazında GTS Maliyetleri, GTS Fiyatları³⁸ ve Kâr Oranları Hakkında Bilgi

Gübre Türü	GTS Maliyet (TL)	GTS Fiyatı (TL)	Kâr Oranı (%)
A Grubu	(.....)	(.....)	(.....)
B Grubu	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Dosya Kapsamında Yapılan Hesaplamalar ve Cevabi Yazı

- (151) Yukarıdaki tablo incelendiğinde; 2022 yılı bakımından A Grubu gübreler için GTS maliyetinin (.....) TL, GTS fiyatının ise (.....) TL ve kâr oranının ise %(.....) olduğu; B Grubu gübreler için GTS maliyetinin (.....) TL, GTS fiyatının ise (.....) TL ve kâr oranının ise %(.....) olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada, yukarıdaki tabloda yer verilen ürün maliyetleri hesaplanırken teşebbüsün sabit maliyetlerinin dikkate alınmadığı dolayısıyla yalnızca değişken maliyetlerin esas alındığı belirtilmelidir.
- (152) Aşağıdaki tablolarda ise, en çok satışı gerçekleştirilen gübre türlerinin (A Grubu için üre ve CAN; B Grubu için DAP ve 20.20.0) 2018-2023 yılları arasındaki fiyatlarına, bu yıllarda uygulanan GTS fiyatlarına ve GTS Sözleşmesi'nde yer alan artış oranları kapsamındaki GTS fiyatlarıyla birlikte GTS fiyatlarının gübre fiyatları³⁹ içerisindeki oranlarına yer verilmektedir. Daha önce vurgulandığı üzere, GTS Sözleşmesi kapsamındaki GTS fiyatları gübre türleri bakımından herhangi bir ayrıma gidilmeksizin belirlenmiştir. Dolayısıyla aşağıdaki tabloların "Sözleşmede Yer Alan Artış Oranlarına Göre GTS Birim Fiyatı (TL/ton)" başlığı altında aynı fiyatlara yer verilmektedir.

Tablo 6- GTS Fiyatının DAP Gübresinin Fiyatı İçerisindeki Payı

DAP Gübresi					
Yıl	Gübre Fiyatı (TL/ton)	Uygulanan GTS Birim Fiyatı (TL/ton)	Oran (%)	Sözleşmede Yer Alan Artış Oranlarına Göre GTS Birim Fiyatı (TL/ton) ⁴⁰	Oran (%)
2018	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2019	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2020	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2021	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2022	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2023 ⁴¹	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Cevabi Yazı ve Dosya Kapsamında Yapılan Hesaplamalar

- (153) Yukarıdaki tabloya göre, 2018 yılında DAP gübresinin fiyatının (.....) TL/ton ve uygulanan GTS fiyatının (.....) TL/ton olduğu göz önünde bulundurulduğunda gübre fiyatı içerisindeki GTS fiyatının payı %(.....) olarak gerçekleştiği görülmektedir. 2023 yılında ise, DAP gübresinin fiyatının (.....) TL/ton ve uygulanan GTS fiyatının (.....) TL/ton

³⁷ Teşebbüs tarafından sadece 2022 yılına ilişkin değişken maliyet bilgilerinin sunulabilmesi sebebiyle bu yıla ilişkin fiyat-maliyet çalışması yapılabilmektedir.

³⁸ Tabloda yer alan GTS fiyatları, 50 kg'lık gübre torbalarda kullanılan DNA Barkodların ve DNA Bandrollerin fiyatları baz alınarak hazırlanmıştır.

³⁹ Tablolarda yer alan gübre fiyatları, ilgili yılda gerçekleşen gübre satış fiyatlarının ortalaması baz alınarak hesaplanmıştır.

⁴⁰ GTS Sözleşmesi'nin 5. maddesi kapsamındaki (.....) dikkate alınarak hazırlanmıştır.

⁴¹ 2023 yılının ilk dokuz ayına ilişkin verileri içermektedir.

olduğu göz önünde bulundurulduğunda, gübre fiyatı içerisindeki GTS fiyatının payı %(...) olmuştur.

- (154) Uygulanan GTS fiyatlarının yanı sıra, fiyatların GTS Sözleşmesi'ndeki artış oranları üzerinden belirlendiği karşı olgusal bir senaryoda; 2018 yılı GTS fiyatı (....) TL/ton olacak ve GTS fiyatının söz konusu gübre türünün fiyatı içerisindeki oranı %(...) olarak gerçekleşecekti. 2023 yılında ise GTS fiyatı (....) TL/ton ve GTS fiyatının ilgili gübre türünün fiyatı içerisindeki oranı %(...) olmuştur.

Tablo 7- GTS Fiyatının 20.20.0 Gübresinin Fiyatı İçerisindeki Payı

20.20.0 Gübresi					
Yıl	Gübre Fiyatı (TL/ton)	Uygulanan GTS Birim Fiyatı (TL/ton)	Oran (%)	Sözleşmede Yer Alan Artış Oranlarına Göre GTS Birim Fiyatı (TL/ton) ⁴²	Oran (%)
2018	(....)	(....)	(....)	(....)	(....)
2019	(....)	(....)	(....)	(....)	(....)
2020	(....)	(....)	(....)	(....)	(....)
2021	(....)	(....)	(....)	(....)	(....)
2022	(....)	(....)	(....)	(....)	(....)
2023 ⁴³	(....)	(....)	(....)	(....)	(....)
Kaynak: Cevabi Yazı ve Dosya Kapsamında Yapılan Hesaplamalar					

- (155) Yukarıdaki tabloya göre, 2018 yılında 20.20.0 gübresinin fiyatının (....) TL/ton ve uygulanan GTS fiyatının (....) TL/ton olduğu göz önünde bulundurulduğunda gübre fiyatı içerisindeki GTS fiyatının payı %(...) olarak gerçekleştiği görülmektedir. 2023 yılında ise, 20.20.0 gübresinin fiyatının (....) TL/ton ve uygulanan GTS fiyatının (....) TL/ton olduğu göz önünde bulundurulduğunda, gübre fiyatı içerisindeki GTS fiyatının payı %(...) olmuştur.

- (156) Uygulanan GTS fiyatlarının yanı sıra, GTS Sözleşmesi'ndeki artış oranları üzerinden belirlendiği karşı olgusal bir senaryoda; 2018 yılı GTS fiyatı (....) TL/ton olacak ve GTS fiyatının söz konusu gübre türünün fiyatı içerisindeki oranı %(...) olarak gerçekleşecekti. 2023 yılında ise GTS fiyatı (....) TL/ton ve GTS fiyatının ilgili gübre türünün fiyatı içerisindeki oranı %(...) olacaktı.

Tablo 8- GTS Fiyatının Üre Gübresinin Fiyatı İçerisindeki Payı

Üre Gübresi					
Yıl	Gübre Fiyatı (TL/ton)	Uygulanan GTS Birim Fiyatı (TL/ton)	Oran (%)	Sözleşmede Yer Alan Artış Oranlarına Göre GTS Birim Fiyatı (TL/ton)	Oran (%)
2018	(....)	(....)	(....)	(....)	(....)
2019	(....)	(....)	(....)	(....)	(....)
2020	(....)	(....)	(....)	(....)	(....)
2021	(....)	(....)	(....)	(....)	(....)
2022	(....)	(....)	(....)	(....)	(....)
2023 ⁴⁴	(....)	(....)	(....)	(....)	(....)
Kaynak: Cevabi Yazı ve Dosya Kapsamında Yapılan Hesaplamalar					

- (157) Yukarıdaki tabloya göre, 2018 yılında üre gübresinin fiyatının (....) TL/ton ve uygulanan GTS fiyatının (....) TL/ton olduğu göz önünde bulundurulduğunda gübre fiyatı içerisindeki GTS fiyatının payı %(...) olarak gerçekleştiği görülmektedir. 2023 yılında ise, üre gübresinin fiyatının (....) TL/ton ve uygulanan GTS fiyatının (....) TL/ton olduğu

⁴² GTS Sözleşmesi'nin (....) kapsamındaki (....) dikkate alınarak hazırlanmıştır.

⁴³ 2023 yılının ilk dokuz ayına ilişkin verileri içermektedir.

⁴⁴ 2023 yılının ilk dokuz ayına ilişkin verileri içermektedir.

göz önünde bulundurulduğunda, gübre fiyatı içerisindeki GTS fiyatının payı %(.....) olmuştur.

- (158) Uygulanan GTS fiyatlarının yanı sıra, GTS Sözleşmesi'ndeki artış oranları üzerinden belirlendiği karşı olgusal bir senaryoda; 2018 yılı GTS fiyatı (.....) TL/ton olacak ve GTS fiyatının belirtilen gübre türünün fiyatı içerisindeki oranı %(.....) olarak gerçekleşecekti. 2023 yılında ise GTS fiyatı (.....) TL/ton ve GTS fiyatının söz konusu gübre türünün fiyatı içerisindeki oranı %(.....) olacaktı.

Tablo 9- GTS Fiyatının CAN Gübresinin Fiyatı İçerisindeki Payı

CAN Gübresi					
Yıl	Gübre Fiyatı (TL/ton)	Uygulanan GTS Birim Fiyatı (TL/ton)	Oran (%)	Sözleşmede Yer Alan Artış Oranlarına Göre GTS Birim Fiyatı (TL/ton) ⁴⁵	Oran (%)
2018	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2019	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2020	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2021	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2022	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2023 ⁴⁶	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Cevabi Yazı ve Dosya Kapsamında Yapılan Hesaplamalar

- (159) Yukarıdaki tabloya göre, 2018 yılında CAN gübresinin fiyatının (.....) TL/ton ve uygulanan GTS fiyatının (.....) TL/ton olduğu göz önünde bulundurulduğunda söz konusu gübre fiyatı içerisindeki GTS fiyatının payı %(.....) olarak gerçekleştiği görülmektedir. 2023 yılında ise, CAN gübresinin fiyatının (.....) TL/ton olduğu ve uygulanan GTS fiyatının (.....) TL/ton olduğu göz önünde bulundurulduğunda, gübre fiyatı içerisindeki GTS fiyatının payı %(.....) olmuştur.
- (160) Uygulanan GTS fiyatlarının yanı sıra, GTS Sözleşmesi'ndeki artış oranları üzerinden belirlendiği karşı olgusal bir senaryoda; 2018 yılı GTS fiyatı (.....) TL/ton olacak ve GTS fiyatının ilgili gübre türünün fiyatı içerisindeki oranı %(.....) olarak gerçekleşecekti. 2023 yılında ise GTS fiyatı (.....) TL/ton ve GTS fiyatının söz konusu gübre türünün fiyatı içerisindeki oranı %(.....) olacaktı.
- (161) Yukarıdaki tablolar ve tespitler ışığında gübre türlerindeki fiyat artış oranları ve GTS fiyatları değerlendirildiğinde; 2018-2023 yılları arasında DAP gübresinin fiyatının %(.....), 20.20.0 gübresinin fiyatının %(.....), üre gübresinin fiyatının %(.....) ve CAN gübresinin fiyatının %(.....) arttığı görülmektedir. Uygulanan GTS fiyatlarındaki artışlara bakıldığında ise aynı dönemde, A Grubu GTS fiyatlarında %(.....) ve B Grubu GTS fiyatlarında ise %(.....) artış olduğu anlaşılmaktadır.
- (162) Yukarıda yer verilen analizlere ek olarak, DUYGU HAVACILIK tarafından gönderilen cevabi yazıda; 2024 yılı için GTS Sözleşmesi hükümlerine göre (.....) TL olması gereken GTS birim fiyatının (.....) TL olarak, 2025 yılı için ise aynı sözleşmeye göre (.....) TL olması gereken GTS birim fiyatının (.....) TL olarak uygulandığı ifade edilmiştir. Ayrıca söz konusu fiyatların Bakanlık tarafından "<https://gts.tarimorman.gov.tr>" adresi üzerinden yayımlanarak uygulandığı belirtilmiştir.
- (163) Yukarıda yer verilen bilgiler ve değerlendirmeler ışığında, GTS kapsamındaki ürün ve hizmetlerin ücretlendirilmesinin GTS Sözleşmesi'nin 5. maddesinde düzenlendiği, ilgili maddede (.....) anlaşılmaktadır. Bu kapsamda, DUYGU HAVACILIK'ın GTS Sözleşmesi uyarınca belirlenen fiyatların ve GTS Sözleşmesi'nde belirlenen fiyatların dışına çıkma

⁴⁵ GTS Sözleşmesi'nin (.....) kapsamındaki (.....) dikkate alınarak hazırlanmıştır.

⁴⁶ 2023 yılının ilk dokuz ayına ilişkin verileri içermektedir.

imkânı bulunmamaktadır. Sözleşmenin (.....) yılına kadar geçerli olduğu dikkate alındığında, bu süreçte DUYGU HAVACILIK'ın tam anlamıyla fiyat belirleme serbestisine sahip olmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Bu nedenle, DUYGU HAVACILIK'ın eylemlerinin aşırı fiyatlandırma niteliği taşımadığı sonucuna varılmıştır.

H.6.3. Genel Değerlendirme

- (164) Yukarıda yer verilen tespitler ve değerlendirmeler ışığında; DUYGU HAVACILIK'ın GTS hizmetlerinin sağlanması pazarında hâkim durumda olmakla birlikte, DUYGU HAVACILIK hakkındaki şikâyetle konu eylemler ile dosya kapsamında elde edilen delillerin sözleşme yapmayı reddetme kapsamında değerlendirilemeyeceği ve fiyatlandırma stratejisinin Bakanlık ile DUYGU HAVACILIK arasında imzalanan GTS Sözleşmesi çerçevesinde şekillendiği ve DUYGU HAVACILIK'ın tam anlamıyla fiyat belirleme serbestisine sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla, DUYGU HAVACILIK'ın 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiğine ilişkin herhangi bir bulguya rastlanmamış olup, Kanun'un 41. maddesi kapsamında soruşturma açılmasına gerek bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

I. SONUÇ

- (36) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca şikâyetin reddi ile soruşturma açılmamasına, gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.